

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA

2012

Karkkilan kaupunki Nummi-Pusulan kunta Vihdin kunta
Perusturvakuntayhtymä Karviainen

<u>1. JOHDANTO</u>	4
<u>2. SUUNNITELMA LASTENSUOJELUN JÄRJESTÄMISESTÄ JA KEHITTÄMISESTÄ</u>	6
<u>3.LAPSI- JA NUORISOPOLITIIKAN KEHITTÄMISOHJELMA 2012-2015</u>	7
<u>4. KARVIAISEN ALUEEN VÄESTÖ</u>	8
<u>5. LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOIT JA HYVINVOINNIN TILA</u>	9
<u>6. LASTEN JA NUORTEN KOKEMUS HYVINVOINNISTAAN</u>	13
6.1. Johdanto	13
6.2. vuoden 2010 kouluterveyskysely	13
6.2.1. Karkkilan kaupunki	13
6.2.2. Nummi-Pusulan kunta	14
6.2.3. Vihdin kunta	14
<u>7. PALVELUJÄRJESTELMÄ</u>	17
<u>8. ÄITIYS- JA LASTENNEUVOLATOIMINTA, OPISKELUTERVEYDENHUOLTO JA LAPSIPERHEIDEN KOTIPALVELU</u>	17
8.1. Äitiys- ja lastenneuvola	17
8.2. Alle 26 –vuotiaiden nuorten perhesuunnitteluneuvola	18
8.3. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	18
8.4. Lapsiperheiden kotipalvelu	19
8.5. Terveystenhoitajien asiakasmäärät	19
8.6. Yhteenvedo ja kehittämistoimenpiteet	20
<u>9. SIVISTYSPALVELUT</u>	23
9.1. Varhaiskasvatus	23
9.2. Perusopetus	24
9.3. Lukio	26
9.4. Luksia, Länsi-Uudenmaan ammattiopisto, Vihdin yksikkö	26
9.5. Nummi-Pusulan kunta	28
9.5.1. Varhaiskasvatus	28
9.5.2. Perusopetus	28
9.5.3. Lukio	29
9.5.4. Liikuntatoimi	29
9.5.5. Nuorisotoimi	30
9.5.6. Kirjasto, kulttuuri- ja museotoimi	30
9.6. Vihdin kunta	31
9.6.1. Varhaiskasvatus	31
9.6.2. Perusopetus	32
9.6.3. Lukio	32
9.6.4. Liikuntatoimi	33
9.6.5. Nuorisotoimi	33

<u>9.6.6. Kirjasto-, kulttuuri- ja museotoimi</u>	34
<u>9.7. Karkkilan kaupunki</u>	35
<u>9.7.1. Varhaiskasvatus</u>	35
<u>9.7.2. Oppimisen tuki Karkkilassa</u>	36
<u>9.7.3. Karkkilan nuorisotoimi</u>	37
<u>9.7.4. Karkkilan kirjastopalvelut</u>	40
<u>9.7.5. Museo- ja kulttuuritoimi</u>	42
<u>10. TERVEYS- JA TERAPIAPALVELUT</u>	43
<u>10.1. Perheneuvonta</u>	43
<u>10.2. Nuorisoasema</u>	44
<u>10.3. Terveystieteiden erityistekijät</u>	45
<u>11. AIKUISSOSIAALITYÖ LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN TUKENA</u>	49
<u>12. LAPSI- JA PERHEKOHTAINEN LASTENSUOJELU</u>	49
<u>12.1. Lastensuojelun avopalvelut</u>	49
<u>12.2. Lastensuojelun sijaishuolto</u>	50
<u>12.3. Lastensuojelun jälkihuolto</u>	51
<u>12.4. Lastensuojelun asiakasmäärät ja lastensuojelulain toteutuminen</u>	51
<u>12.5. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteet</u>	52
<u>12.6. Lastensuojelun kehittämistoimenpiteet</u>	52
<u>13. YHTEISTYÖRAKENTEET</u>	54
<u>14. SUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA</u>	56

1. JOHDANTO

Uusi lastensuojelulaki (417/2007) astui voimaan 1.1.2008. Laki painottaa voimakkaasti ennalta ehkäisyä, varhaista puuttumista ja kunnan kaikkien toimijoiden roolia lasten suojelussa ja hyvinvoinnin edistämisessä. Kunnan kaikkien toimijoiden yhteisvastuullisuudella, varhaisella tuella ja puuttumisella havaittuihin ongelma-kohtiin jo peruspalveluissa pystytään vähentämään lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta. Samalla tuetaan ja turvataan lasten ja nuorten hyvää, onnellista lapsuutta.

Tarkoituksena on, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin suunnitelman laatiminen, toteuttaminen ja seuranta antavat kuntapäätäjille ja palveluiden käytännön toteuttajille aiempaa paremman kokonaiskäsityksen lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja luodaan pohja palveluiden kehittämiseksi.

Lastensuojelulaki velvoittaa kuntia laatimaan lastensuojelu-suunnitelman. Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma. Suunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Nuorisolain mukaisesti valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi nuorisopolitiikan kehittämisohjelman. Kehittämisohjelma sisältää valtakunnalliset lapsi- ja nuorisopoliittiset tavoitteet sekä läänien ja kuntien vastaavan ohjelmatyön suuntaviivat. Nykyinen ohjelmakausi kattaa vuodet 2012-2015.

Kehittämisohjelman strategiset tavoitteet ovat:

1. lapset ja nuoret kasvavat aktiivisiksi ja yhteisvastuuta kantaviksi kansalaisiksi
2. lapset ja nuoret voivat osallistua tasavertaisesti kulttuuri- liikunta- ja vapaa-ajan toimintaan
3. nuoret työllistyvät ja nuorten työllisyysaste paranee
4. yhdenvertaisuus toteutuu
5. tytöillä ja pojilla on tasa-arvoiset oikeudet ja mahdollisuudet
6. nuorilla on mahdollisuus asua ja elää itsenäisesti
7. kaikilla lapsilla ja nuorilla on lähtökohdistaan riippumatta mahdollisuus saada korkeatasoinen koulutus
8. ennaltaehkäisevillä toimilla ylläpidetään lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä
9. lasten, nuorten ja perheiden asioita hoidetaan osaavasti ja yhteistyössä

Tämä suunnitelma toimii Karviaisen alueen kuntien nuorisopolitiikan kehittämisohjelman mukaisena lapsi- ja nuorisopoliittisena ohjelmana. Nuorten hyvinvointipalveluiden saatavuus ja oikea kohdentuminen edellyttävät eri sektoreille kertyneen tiedon kokonaisvaltaista, samanaikaista ja arvioitua tarkastelua paikkakunnan nuorten kasvu- ja elinoloista. Sen vuoksi nuorisolakia muutettiin 1.7.2010 lukien siten, että siinä säädetään menettelystä paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön kehittämiseksi. Lain mukaan kunnassa tulee olla nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat nuorten kannalta keskeisimmät toimialat. Lisäksi laissa säädetään etsivästä nuorisotyöstä, jonka

tarkoituksena on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palveluiden ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille.

Suunnitelmalla on strateginen tehtävä. Suunnitelmassa asetetaan kunnan yhteiset valtuustotason päämäärät. Yleisenä päämääränä tulee olla mm.

- että kunnassa asuu hyvinvoivia lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään
- että kunnan ja kuntien yhteinen hyvinvointipolitiikka toteutuu yhteisten suunnitelmassa päätettyjen tavoitteiden mukaisesti

Hyvinvoinnista ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Hyvinvointi ymmärretään laajana ja moniulotteisena ilmiönä, jonka merkitys saattaa vaihdella erilaisten arvojen ja asenteiden, ajan, paikan tai kulttuurin mukaan. Hyvinvoinnin perustan luovat tietyt asiat, kuten työ, toimeentulo, terveys, toimintakykyisyys, turvallisuus, viihtyisä asuin- ja elinympäristö sekä vahva sosiaalinen verkosto. Hyvinvointi ilmenee tyytyväisyytenä elämään, onnellisuutena ja mahdollisuutena toteuttaa ja kehittää itseään. Hyvät kunnalliset peruspalvelut ehkäisevät hyvinvointivajeiden syntymistä ja pyrkivät korjaamaan ja lieventämään jo syntyneitä vajeita.

Lasten hyvinvointi ja lasten suojelu perustuu YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksen kolmeen pääkohtaan, jotka velvoittavat turvaamaan lapsille ja nuorille **osuuden** yhteiskunnan voimavaroista, oikeuden **suojeluun ja huolenpitoon** sekä oikeuden **osallistua** ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon ja yhteiskuntapolitiikkaan.

Perusturvakuntayhtymä Karviainen on PARAS-lainsäädännön mukainen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alue. Kuntayhtymä aloitti toimintansa 1.1.2009 ja kuntayhtymän toiminnan järjestäminen perustuu elämänkaarimalliin. Karviainen on jaettu palvelukokonaisuuksiin ikäryhmittäin. Näitä palvelukokonaisuuksia nimitetään palvelulinjoiksi, joita ovat lasten ja nuorten palvelulinja, työikäisten palvelulinja ja ikäihmisten palvelulinja. Kuntayhtymän asukaspohja on noin 43 000 asukasta.

Perusturvakuntayhtymä Karviaisen jäsenkunnat Nummi-Pusula, Karkkila ja Vihti ovat laatineet yhteisen suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Karviaisen alueella toimii lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä joka koostuu peruskuntien johtavista sivistystoimen viranhaltijoista (sivistysjohtajat ja varhaiskasvatuspäälliköt) ja Karviaisen lasten ja nuorten palvelulinjan johtavista viranhaltijoista (linjajohtaja ja päälliköt). Tämä työryhmä luo puitteet yhteisille rakenteille ja yhteistyölle ja huolehtii suunnitelman toimeenpanosta, päivittämisestä ja seurannasta. Hyvinvointiryhmässä hyvinvointisuunnitelman päivittäminen on sovittu tehtäväksi kevätkaudella toukokuun loppuun mennessä, jolloin siinä esitetyt asiat ehtivät tarvittaessa kuntien ja Karviaisen talousarviokäsittelyihin mukaan. Toiminta käynnistyy Karviaisen ja kuntien sivistystoimien yhteisellä tammi-seminaarilla, jossa yhteisessä työskentelyssä haetaan alkaneen vuoden keskeiset kehittämiskohteet, joiden pohjalta hyvinvointisuunnitelmaa päivitetään.

Hyvinvointiryhmä täydennettynä asiantuntijoilla muodostaa myös lakisääteisen lastensuojelun asiantuntijaryhmän, jossa käsitellään lastensuojelun

asiakastapaukset, joissa suunnitellaan huostaanottoa ja kodin ulkopuolelle sijoittamista sekä muita sellaisia asiakastapauksia, joissa sosiaalityöntekijä katsoo tarvitsevansa moniammatillista näkemystä. Jäsenkunnilla on ryhmän kautta mahdollista suorittaa omistajaohjausta lastensuojelun asiakastyössä tehtävien ratkaisujen osalta ja toisaalta yhteisellä pohdinnalla varmistetaan että tehtävä ratkaisu on paras mahdollinen.

Suunnitelmassa hyvinvointia havainnollistetaan tilastotietoihin perustuvilla taulukoilla ja kuvaajilla. Yksi merkittävimmistä hyvinvointitilanteen kuvaajista on myös joka toinen vuosi toteutettava kouluterveyskysely, jossa kysytään koululaisten omia näkemyksiä elinoloistaan, terveydestään ja terveystottumuksistaan.

Lasten hyvinvointi rakentuu niin terveydellisistä, psykososiaalisista, taloudellisista kuin elinolo- ja kulttuuritekijöistäkin, joita kaikkia tulisi jossain määrin kuvata. Tässä suunnitelmassa on kuvattu peruspalvelut ja niiden kehittämistarpeet. Lopuksi on kuvattu lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun yhteiset kehittämis-toimenpiteet Karviaisen alueen kunnissa. Lain edellyttämä suunnitelma on prosessi, joka jatkuu ja kehittyy suunnitelman päivittämisen myötä.

2. SUUNNITELMA LASTENSUOJELUN JÄRJESTÄMISESTÄ JA KEHITTÄMISESTÄ

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (1 §). Lain mukaan lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin (2 §)

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on myös kunnan muiden palvelujen piirissä, kuten äitiys- ja lastenneuvoloissa sekä muussa terveydenhoidossa, päivähoitossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Kasvuoloihin vaikuttaminen sekä lasten ja perheiden tukeminen laadukkailla peruspalveluilla on parasta ennalta ehkäisevää lasten suojelua. Hyvin toimivat lasten ja nuorten palvelut ja yhteisesti sovitut toimintatavat, prosessit, edistävät myös lapsi- ja perhekohtaisen, korjaavan lastensuojelun mahdollisuutta onnistua tehtävässään.

Lastensuojeluun kuuluu lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Lastensuojelun avohuoltoa toteutetaan ensisijaisesti tehostettujen peruspalveluiden avulla.

Lastensuojelun kokonaisuus muodostuu (Sirpa Taskinen, Lastensuojelulaki, soveltamisopas /Stakes oppaita 65):

Peruspalveluista (neuvola, päivähoito, koulu, nuorisotyö, kotipalvelu, mielenterveys- ja päihdepalvelut, terveydenhuolto, liikuntatoimi ym.)

1. Ehkäisevästä lastensuojelusta (lasten tukeminen peruspalveluissa ja järjestötoiminnassa)
2. Lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta (lastensuojelutarpeen selvitys, avohuolto, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto, jälkihuolto)

Suunnitelman tulee sisältää tiedot:

1. Lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
2. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
3. Lastensuojelun tarpeesta kunnassa
4. Lastensuojeluun varattavista voimavaroista
5. Lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
6. Yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisien sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä
7. Suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta

3.LAPSI- JA NUORISOPOLITIIKAN KEHITTÄMISOHJELMA 2012-2015

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma toimii Karviaisen alueen kuntien nuorisopolitiikan kehittämisohjelman mukaisena lapsi- ja nuorisopoliittisena ohjelmalla. Kehittämisohjelma sisältää nuorisolain mukaisesti tavoitteet alle 29-vuotiaiden kasvu- ja elinolojen parantamiseksi.

Kehittämisohjelma sisältää tavoitteita, jotka liittyvät koulutukseen, työllisyyteen, toimeentuloon, terveyteen, aktiiviseen kansalaisuuteen ja sosiaaliseen vahvistamiseen, asumiseen, yrittäjyyteen, asevelvollisuuteen ja siviilipalveluun sekä muihin lapsia ja nuoria koskeviin ajankohtaisiin asioihin.

Lasten ja nuorten kasvu- ja elinoloja voidaan kuvata ja lähestyä monella eri tavalla. Kehittämisohjelman valmistelussa on nähty, että tämän hetken yhteiskunnallisessa tilanteessa lapsi- ja nuorisopolitiikassa huomio tulisi kiinnittää lasten ja nuorten elämään kolmen kärjen kautta: osallisuus, yhden vertaisuus ja arjenhallinta.

Osallisuudella tarkoitetaan tässä ennen muuta sitä, että lapsi ja nuori voi kokea olevansa osallinen omassa yhteisössään ja suomalaisessa yhteiskunnassa, kun hän käy koulua, opiskelee, tekee työtä, harrastaa ja vaikuttaa niin omassa asioissaan kuin lähiympäristönsä tai laajemmin yhteiskunnan asioihin. Ohjelman tarkoituksena on vahvistaa aktiivisen kansalaisuuden valmiuksia sekä lisätä sosiaalisen osallisuuden kokemista.

Kehittämisohjelmassa yhdenvertaisuudella ei tarkoiteta ainoastaan muodollista yhdenvertaisuutta lain edessä vaan nähdään, että tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteuttaminen vaatii joskus erilaista kohtelua esim. positiivista diskriminointia. Yhden vertaisuuden yksi tärkeä osatekijä on lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan syrjintään puuttuminen. Huomattava osa syrjinnästä kohdistuu erilaisiin vähemmistöryhmiin kuuluviin lapsiin ja nuoriin.

Arjenhallinnan osalta ohjelma keskittyy erityisesti ulkoisen elämänhallinnan piirteisiin, jolloin keskiöön nousevat koulutus, työllistyminen, terveys ja hyvinvointi sekä oman talouden hallinta, jotka ovat keskeisiä arjenhallinnan mahdollistajia.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan ohjelma tähtää siihen, että kaikilla lapsilla ja nuorilla ikä huomioon ottaen luodaan enemmän ja yhtäläisiä mahdollisuuksia koulutuksessa ja työmarkkinoilla ja että kaikkien lasten ja nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista osallisuutta edistetään. Ohjelman näkökulmina ovat lapsi ja nuori kansalaisena, ryhmän jäsenenä, perheenjäsenenä sekä yksilönä.

4. KARVIAISEN ALUEEN VÄESTÖ

Väestön määrät kunnittain

	2008	2009	2010	2011
Karkkila	9076	9104	9209	9190
Nummi-Pusul a	6013	6124	6134	6156
Vihti	27628	27875	28311	28581

Ikärakenne 26.4.2012 (prosenttiosuus väestöstä).

Ikä	Karkkila	Nummi-Pusula	Vihti
0-6	8,2	7,6	9,9
7-14	8,9	9,9	11,2
15-64	64,4	62,6	66,5
65-74	9,5	10,6	7,5
75 täyttäneet	9,0	9,2	4,9

Vihdissä on eniten alle kouluikäisiä ja myös 0-14-vuotiaita lapsia on eniten Vihdissä. Vanhusväestöä on eniten Nummi-Pusulassa.

Demografinen (tai väestöllinen) **huoltosuhde** ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65 täyttäneitä on sataa 15-64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Nykyään huoltosuhde on 0,5 eli kahta työikäistä kohti on yksi huollettavan ikäinen. Väestöennusteen mukaan v. 2030 suhde on jo yli 0,7 eli sataa työikäistä kohden huollettavan ikäisiä on (yli) 70. Tilanne vuonna 2011:

	Vuosi 2010	Vuosi 2011
Karkkila	55,4	57,7
Nummi-Pusula	59,7	61,1
Vihti	50,4	51,5
Uusimaa	44,9	46,0
koko maa	51,6	52,9

Korkein huoltosuhte on Nummi-Pusulassa ja paras huoltosuhte on Vihdissä.

Kunnan nettomuutto

	2006	2007	2008	2009	2010
Karkkila	14,7	7,4	9,1	4,6	12,0
Nummi-Pusula	-4,5	7,8	-7	16,8	-3
Vihti	11,1	17,2	14,2	2,2	8,7

Vihdin nettomuutto on ollut suurin prosentuaalisesti ja Nummi-Pusulasta on muuttanut enemmän pois kuntaan on muuttanut väestöä ainakin vuosina 2006 ja 2008. Vuoden 2009 osalta nettomuuttoluvut näyttävät hyvin erilaiselta, Vihdin luku on pienin ja Nummi-Pusulan suurin. Tulevat vuodet näyttävät onko muutossuunta pysyvä.

Väestön kehitys 0-19 -vuotiaiden ikäryhmässä 2008–2012

Väestön kasvu kokonaisuudessaan 0-6 ikäryhmässä ajalla 2008 – 2012 ennustetaan olevan 98 lasta ja 7-19 ikäryhmässä 285 lasta.

0-19 vuotiaan väestön määrä Karviaisen kuntien alueella kehittyvä väestöennusteen mukaan varsin epätasaisesti eri alueilla. Nummi-Pusulassa alle kouluikäisten määrä laskee ennusteen mukaan vuosina 2008–2012 (- 41 lasta). 7-19 vuotiaissa väestössä Nummi-Pusulassa ei sen sijaan ole merkittävää muutosta 2008- 2012. Karkkilan alle kouluikäisen väestön ennustetaan kehittyvän samana ajanjaksona 2008–2012 siten, että 0-6 -vuotiaiden lasten määrässä ei ole merkittävää muutosta ja 7-19 -vuotias väestö lisääntyy lievästi (+ 37 lasta).

Vihdin väestön 0-6 -vuotiaiden osalta ennustetaan kasvavan 244 lapsella ja 7-19 -vuotiaiden osalta 143 lapsella. Pääosa kasvusta kohdistuisi ennusteen mukaan siis Vihtiin.

5. LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOT JA HYVINVOINNIN TILA

Hyvinvointi-indikaattoreilla pyritään vastaamaan mm. seuraaviin kysymyksiin

- Miten lapset ja nuoret voivat nyt ja miten tilanteen ennakoidaan muuttuvan?
- Millainen lasten ja nuorten kasvuympäristö on?
- Mitkä seikat vaikuttavat lasten kasvuolojen kehittymiseen myönteisesti tai kielteisesti (esim. lapsiperheiden köyhyys, alkoholin kulutus, työllisyyskehitys)?

Indikaattorit antavat perustietoa tämänhetkisestä tilanteesta ja niitä seurataan valtakunnallisesti. Näitä indikaattoreita käytetään myös valtakunnallisissa politiikkaohjelmissa, ja niiden perusteella tehdään rahoituspäätöksiä. Jatkossa

indikaattoreissa tapahtuvaa kehitystä seuraamalla voidaan havainnoida lasten hyvinvoinnissa tapahtuvaa kehitystä.

Kuntien työttömyysprosentit (Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan)

	2008	2009	2010	2011	30.3.2012
Karkkila	5,2	8,9	8,9	8,3	8,3
Nummi-Pusula	5,0	7,6	8,4	7,0	7,2
Vihti	4,0	6,8	7,2	6,5	6,3
Uusimaa	5,0	6,8	7,2	6,7	6,6
koko maa	7,6	9,8	10,0	9,1	9,3

Pitkäaikaistyöttömien prosenttiosuudet työttömistä työnhakijoista

	2008	2009	2010	2011	30.3.2012
Karkkila	24,7	12,9	19,0	21,6	19,1
Nummi-Pusula	21,7	12,7	19,7	24,6	24,5
Vihti	20,4	10,4	17,8	22,0	21,5
Uusimaa	22,9	15,0	20,0	23,2	23,8
koko maa	21,4	15,7	20,4	23,4	23,8

Nuorisotyöttömien osuus (alle 25 v.) työttömistä työnhakijoista

	2008	2009	2010	2011	30.3.2012
Karkkila	8,3	14,7	13,2	13,0	13,7
Nummi-Pusula	8,7	10,8	10,7	8,3	8,7
Vihti	9,5	11,5	10,8	10,5	9,7
Uusimaa	16,0	17,7	17,7	17,8	9,7
koko maa	19,9	20,1	20,1	20,0	12,0

Nuorisotyöttömien osuus työttömistä on korkein Karkkilassa.

Lapsiperheiden prosenttiosuus perheistä: (alle 18-vuotiaita lapsia)

	2007	2008	2009	2010
Karkkila	40,7	41,1	40,7	40,1
Nummi-Pusula	40,5	40,2	40,9	42,0
Vihti	47,0	47,2	47,2	47,0
Uusimaa	43,8	43,5	43,4	43,1
koko maa	40,9	40,5	40,3	40,0

Vihdissä on runsaasti lapsiperheitä, kun huomioon otetaan myös Uusimaa ja koko maa.

Yksinhuoltajaperheiden prosenttiosuus lapsiperheistä:

	2007	2008	2009	2010

Karkkila	16,9	17,6	17,5	17,8
Nummi-Pusula	13,5	14,6	15,9	15,5
Vihti	16,9	16,8	17,3	17,0
Uusimaa	22,5	22,5	22,5	22,5
koko maa	20,0	20,0	20,1	20,2

Lapsiperheiden pienituloisuusaste: Indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä.

	2007	2008	2009	2010
Karkkila	8,4	8,6	10,2	10,5
Nummi-Pusula	12,8	13,6	14,2	13,0
Vihti	8,7	9,2	8,4	8,5
Koko maa	13,9	14,1	14,6	14,8

Nummi-Pusulassa on eniten lapsia perheissä, jotka luetaan pienituloisiin kotitalouksiin.

Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden prosenttiosuus lapsiperheistä

	2007	2008	2009	2010
Karkkila	7,5	7,5	9,9	9,0
Nummi-Pusula	8,8	10,1	10,7	8,6
Vihti	5,8	5,3	6,7	5,8
Uusimaa	7,8	7,5	8,8	9,2
koko maa	8,1	8,1	8,8	8,7

Vihdissä on vähiten toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä, ja eniten toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä on Karkkilassa.

Toimeentulotukea saaneiden 18–24-vuotiaiden prosenttiosuus vastaavanikäisestä väestöstä:

	2007	2008	2009	2010
Karkkila	12,7	14,5	18,1	18,3
Nummi-Pusula	11,3	13,6	13,5	16,0
Vihti	10,0	8,6	14,6	13,9
Uusimaa	9,9	9,3	12,1	12,8
koko maa	12,3	11,9	14,2	14,5

Toimeentulotukea saaneita nuoria aikuisia, 18–24-vuotiaita, on eniten Karkkilassa.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden prosenttiosuus vastaavanikäisestä väestöstä

	2007	2008	2009	2010
Karkkila	21,5	22,3	21,2	20,7
Nummi-Pusula	18,3	17,7	20,3	17,3
Vihti	16,1	16,1	14,8	14,0
Uusimaa	14,8	15,1	14,3	14,2
koko maa	11,7	11,8	11,4	14,2

Karviaisen alueella on Vihtiä lukuun ottamatta jäänyt koulutuksen ulkopuolelle huomattavan paljon nuoria verrattuna Uudenmaan ja koko maankin lukuihin. Suurin prosentuaalinen osuus on Karkkilassa.

Päihdehuollon laitoksissa olleet asiakkaat

	2007	2008	2009	2010
Karkkila	4,1	4,1	2,4	2,9
Nummi-Pusula	4,3	6,0	2,9	2,3
Vihti	2,0	2,7	2,0	2,0
Uusimaa	4,2	4,3	3,9	3,5
koko maa	3,2	3,2	3,2	3,2

Eniten päihdehuollon laitosten asiakkaita on ollut Karkkilassa ja vähiten Vihdissä (1000 asukasta kohden)

Päihdehuollon nettokustannukset, euroa /asukas:

	2007	2008	2009	2010
Karkkila	34,6 €	29,4 €	49,4 €	47,6 €
Nummi-Pusula	10,3 €	15,0 €	21,2 €	23,3 €
Vihti	30,4 €	28,2 €	31,9 €	25,2 €
Uusimaa	40,6 €	43,7 €	44,2 €	42,9 €
koko maa	26,3 €	28,6 €	29,9 €	29,7 €

Kustannukset antavat jonkinlaisen käsityksen päihdeongelmien laajuudesta. Päihdehuolto on tulevaisuudessakin tärkeä osa lastensuojelulain mukaisia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä.

Päihdesairauksien hoitajakso 15–24-vuotiailla/1000 vastaavanikäistä kohden. Oheinen tilasto kuvaa vuoden aikana alkoholin, huumausaineiden, lääkeaineiden tai korvikkeiden väärinkäytön vuoksi sairaaloiden vuodeosastoilla olleiden hoitajaksojen määrän tuhatta vastaavanikäistä kohden. (väestötieto vuoden viimeinen päivä)

	2007	2008	2009	2010
Karkkila	3,1 %	3,1 %	4,2 %	2,1 %
Nummi-Pusula	1,7 %	0 %	0 %	0 %
Vihti	3,0 %	4,3 %	5,9 %	2,0 %

Uusimaa	2,4 %	2,5 %	2,5 %	2,3 %
koko maa	3,4 %	3,7 %	3,7 %	3,2 %

Vuodesta 2009 vuoteet 2010 hoitajaksojen prosenttiosuudet ovat pienentyneet selvästi Karkkilassa ja Vihdissä.

Psykiatrisen laitoshoidon potilaat 1000/ as kohden

	2007	2008	2009	2010
Karkkila	7,1 %	6,5 %	6,5 %	6,6 %
Nummi-Pusula	5,8 %	5,0 %	3,6 %	5,1 %
Vihti	4,7 %	5,5 %	4,8 %	5,2 %
Uusimaa	5,6 %	5,6 %	5,5 %	5,3 %
koko maa	6,0 %	6,1 %	5,7 %	5,4 %

Lastensuojelun avohuollolisten tukitoimien piirissä olevien 0-17-vuotiaiden osuus vuoden aikana vastaavanikäisestä väestöstä

	2007	2008	2009	2010
Karkkila	5,4	2,1	4,6	5,3
Nummi-Pusula	3,1	7,1	4,7	5,9
Vihti	3,2	3,6	1,4	5,1
Uusimaa	5,2	5,6	6,3	7,2
koko maa	5,3	5,4	5,8	6,5

Nummi-Pusulassa on eniten avohuollon tukitoimien piirissä olevia nuoria, mutta ero kuntien välillä on kaventunut.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17-vuotiaiden prosenttiosuus vastaavanikäisestä väestöstä

	2007	2008	2009	2010
Karkkila	0,8	0,7	0,5	0,9
Nummi-Pusula	0,9	1,1	1,1	0,8
Vihti	0,8	0,9	0,8	0,8
Uusimaa	1,4	1,5	1,4	1,4
koko maa	1,2	1,3	1,3	1,3

Karviaisen alueella 0-17-vuotiaiden sijoitettujen osuus kaiken kaikkiaan on alhaisempi kuin Uudellamaalla tai koko maassa.

6. LASTEN JA NUORTEN KOKEMUS HYVINVOINNISTAAN

6.1. Johdanto

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos järjestää joka toinen vuosi valtakunnallisen kouluterveyskyselyn yläkoulun 8. luokkalaisille ja lukion 1. luokkalaisille, jossa kysytään, millaisiksi lapset ja nuoret itse kokevat elinolonsa ja hyvinvointinsa.

Edellisen kerran kysely tehtiin 2010. Järjestelmämuutoksen vuoksi seuraava kysely toteutetaan vuonna 2013. Jatkossa kyselyn tulokset käsitellään lasten ja nuorten hyvinvointiryhmässä, jossa tuloksista nostetaan esiin yhteisiä kehittämiskohteita. Sen jälkeen kyselyiden tulokset siirtyvät kuntiin käsiteltäväksi kuntakohtaisesti.

Nuorempien lasten hyvinvoinnin kokemusten selvittämiseksi on Sosiaalitaito Oy toteuttanut jo kahtena vuonna kyselyt 5-vuotiaille (kyselyvuonna 5 vuotta täyttävälle) ja 5-luokkalaisille.

6.2. vuoden 2010 kouluterveyskysely

6.2.1. Karkkilan kaupunki

Karkkilan kouluterveyskyselyn 2010 tuloksia on käsitelty sekä Karkkilan yhteiskoulussa että Karkkilan lukiossa oppitunneilla oppilaiden kanssa, vanhempainillassa, koulujen henkilöstön tilaisuuksissa sekä 3.3.11 pidetyssä Karkkilan luottamushenkilöille, viranhaltijoille, Karviaisen ja muiden yhteistyötahojen edustajille järjestetyssä kutsuseminaarissa. Kouluterveyskyselyn tulokset esiteltiin 23.5.11 kaupunginhallituksen kokouksessa.

Osin kouluterveyskyselyn pohjalta ja osin muista syistä, Karkkilassa on ryhdytty alla lueteltuihin toimiin nuorten tilanteen parantamiseksi vuonna 2010:

- Tupakointiin puuttumisessa kouluterveydenhoitajan osallisuutta ja työpanosta on lisätty. Tupakointi on silmämääräisesti arvioiden vähentynyt.
- Sisäilman laadun parantamiseen on kiinnitetty huomiota ja tehty yhdessä teknisen keskuksen kanssa korjauksia useisiin luokkatiloihin.
- Nuorisoaseman vastaanotto on aloitettu kerran viikossa koulun tiloissa. Myös lukiolaisia on asiakkaina.
- Välipalatarjoilun puuttuessa yhteiskoulun ja lukion oppilaskunnat ovat hankkineet koulun tiloihin lämminjuoma-automaatin.
- Avuksi koulutyöstä selviytymiseen on otettu käyttöön kolmiportaisen tuen keinot. Myös läksyparkki toimii säännöllisesti.
- KiVa Koulu –toiminta on vakiintunut osaksi koulun arkea.
- Verso jatkaa hyvin onnistunutta toimintaansa.
- Lukuvuoden aikana järjestettiin yhdessä vanhempainseminaarin kanssa koko koulun vanhempainilta, jossa oli Karviaisen ja muiden tukipalvelutoimijoiden esittely. Seurauksena oli matalampi kynnyks hakea omalle lapselle/nuorelle apua.
- Keväällä 2012 alkoi EHYT ry:n kanssa päihdekasvatushanke, Suunnitelma 15. Hanke päättyy 2013, jolloin tuloksia arvioidaan ja harkitaan jatkotoimenpiteitä.

6.2.2. Nummi-Pusulan kunta

Sivistyslautakunta on pyytänyt Nummi-Pusulan koulun ja lukion henkilöstöltä, oppilashuoltoryhmiltä, oppilaskunnilta sekä Karviaiselta lausunnot kouluterveyskyselyn kuntaraportissa esille nousseista asioista ja ehdotukset kehittämiskohteista toimenpide-ehdotuksineen. Kouluterveyskyselyä käsiteltiin myös 28.2.2011 valtuuston iltakoulussa. Tuloksia on käsitelty laajemmin vuoden 2011 lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa.

6.2.3. Vihdin kunta

Vihdin kouluterveyskyselyn tuloksista on tiedotettu kasvatus- ja koulutuslautakunnalle ja nuorisolautakunnalle sekä yhteistyökumppaneille. Tarkoituksena on, että eri ammattiryhmät ja koulut nostavat esille tuloksien perusteella kehittämiskohteet jatkotyöskentelyä varten.

Vuonna 2007 syntyneiden hyvinvointikysely

Lasten kokemuksia omasta elämästä, kotona ja päivähoitossa, kartoitettiin helmikuussa 2012 kymmenessä Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnassa, mukana olivat myös Karkkila, Nummi-Pusula ja Vihti. Vastaaajina oli 639 vuonna 2007 syntynyttä lasta. Lasten vanhempi toimi lapsen haastattelijana.

Aineistosta välittyy kuva hyvinvoivista ja tyytyväisistä lapsista ja heidän perheistään. Lapset haluavat tehdä aikuisten kanssa asioita, joissa aikuinen on läsnä, heidän kanssaan halutaan myös leikkiä niin päivähoitossa kuin kotona. Aikuisten kanssa halutaan myös pelata ja tehdä arkipäivän askareita. Sylissä oleminen, hali ja rakkaus sekä leikkiminen olivat suosituimpia vastauksia, kun lapsilta kysyttiin, mikä saa heidät hyvälle mielelle.

Lapset liikkuvat yleisesti varsin vähän päivähoitopäivän ulkopuolella. Lasten ajasta kotona TV:n katsominen vie vähintään puoli tuntia päivässä ja neljä viidestä lapsesta katsoo TV:tä päivittäin tunnin tai enemmän. Osalla lapsia näyttäisi olevan liian paljon ruutuaikaa, liian vähän unta ja liian vähän liikuntaa.

Päivähoitossa halutaan ensisijaisesti leikkiä. Päivähoitossa on kivoja aikuisia ja kavereita, saa puuhastella ja leikkiä, ruokakin on melko hyvää. Joskus on liikaa hälyä ja meteliä, joku tönii tai kiusaa. Valtaosalla lapsista on päivähoitossa aina kaveri ja he saavat aina leikkiä tarpeeksi. Kun päivähoitossa tapahtuu ikäviä asioita, ne liittyvät yleisimmin kiusaamiseen, samoin kuin kavereiden kanssa sattuvat ikävät asiat. Leikkiminen, kaverit, ulkoilu ja aikuisten kanssa yhdessä tekeminen ovat lapsista mukavinta tekemistä.

Pieni osa lapsista välittää kokemuksensa siitä, että on jäänyt ilman kavereita sekä päivähoitossa että kotona tai on joutunut kiusatuksi. Aikuinen ei ole myöskään lohduttanut, kun lapsella on ollut paha mieli. Joskus aikuinen ei ole edes huomannut lapsen paha mieltä.

Päivähoidon melu kuormittaa sekä lapsia että henkilökuntaa. Suuri osa lapsista löytää rauhallisen paikan päivähoitossa useimmiten jostakin toisesta tilasta tai huoneesta, jonkin esineen alta tai takaa tai yksinkertaisesti laittamalla korvat lukkoon. Tosin lapset myös kertoivat, että ei päivähoitossa ole rauhallista paikkaa lainkaan.

Yleisesti ottaen lasten kautta välittyy kuva varsin hyvästä lasten arjesta. Toisaalta me emme voi ohittaa niitä merkkejä, joita nyt käsillä olevasta aineistosta nousee. *Kodin arjessa on hyvä huomioida se, että pienet lapset tarvitsevat riittävästi lepoa, rauhaa, liikuntaa ja ennen kaikkea unta. Perheen kanssa vietetty säännöllinen yhteinen ruokahetki on arvokas lapsen kehityksen kannalta. Erittäin tärkeää on vahvistaa lasten sosiaalisia vuorovaikutustaitoja sekä ristiriitojen käsittelyä. Päivähoitossa on*

syitä olla sensitiivinen niiden lasten kohdalla, jotka ilmaisevat olevansa ilman yhtään ystävää, jäävänsä ilman lohdutusta tai aikuisen huomiota. Merkittävää on myös se, että lapset toivovat aikuisilta ennen kaikkea läsnäoloa; lasten toiveet ovat varsin vaatimattomia ja arkisia. Nämä toiveet on suhteellisen helposti lunastettavissa.

Kyselyn aineistoa hyödynnetään kuntien varhaiskasvatuksen kehittämistyössä sekä vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineistosta tehtävä laajempi lasten hyvinvointia kuvaava analyysi raportoidaan elokuun 2012 lopussa.

Viidesluokkalaisten hyvinvointikysely

Kyselyn vastaukset antavat kuvan varsin tyytyväisistä ja hyvinvoivista lapsista, mutta vahvistavat myös käsitystä hyvinvoinnin polarisoitumisesta. Sekä hyvinvointi että pahoinvointi kasautuvat. Suurin osa lapsista ilmaisee elävänsä varsin hyvinvoivaa ja taloudellisesti turvattua elämää. Lapset viihtyvät koulussa ja pitävät koulutyöhön liittyvää työmääräänsä sopivana. Heillä on harrastus ja ystäviä eivätkä he tunne itseään yksinäisiksi. Suurimman osan elämäntavat ovat myös hyvät.

Kouluun, opettajiin ja kouluyhteisöön liittyvien tekijöiden osalta seitsemän lasta kymmenestä ilmaisee positiivisen näkemyksensä. Selkeän kielteisesti tai tyytymättömästi näihin vastasi yksi lapsi kymmenestä.

Kolme neljästä lapsesta koki, että hänet hyväksytään sellaisena kuin hän on. He myös luottavat opettajiin ja heidän käsityksensä mukaan opettajat kohtelevat heitä oikeudenmukaisesti. Kuitenkin lähes joka kymmenes vastaaja on asiasta eri mieltä. Toisaalta vain 5 % vastaajista kokee, ettei saa opettajalta apua silloin kun sitä tarvitsee. Kahdeksan lasta kymmenestä pitää opettajiaan myös ystävällisinä. Osallisuuden konkretisointi on vielä osin ohutta. Suuri osa lapsista ei koe voivansa vaikuttaa tai olla osallisena kouluun liittyvissä asioissa. Koulussa tyytymättömyyttä herättää eniten koululounas.

Lasten vastausten mukaan kiusaamisilmiö on suhteellisen yleinen. Netti- ja kännykkäkiusaaminen on vielä melko harvinaista. Kaksi kolmesta vastanneesta ei ole joutunut kiusatuksi. Suurin osa lapsista ei myöskään ole osallistunut kiusaamiseen.

Käsillä oleva aineisto vahvistaa kuvaa myönteisestä kehityssuunnasta, jossa molempien vanhempien rooli on tasa-arvoistunut. Isän rooli on selkeästi vahvistunut lasten elämässä.

Lasten omat vastaukset antavat kuvan liikuntaa harrastavista, itsensä hyväkuntoiseksi kokevista lapsista. Julkiseen keskusteluun nähden lasten oma käsitys ja vastaukset ovat yllättävänkin myönteisiä.

Toisaalta erilaisia huolia, oireita ja kuormitustekijöitä ilmaisee yli kymmenes lapsista. Osa lapsista menee nukkumaan selvästi liian myöhään ja viettää paljon aikaa ruudun äärellä. Epäterveellisten ruokien ja juomien nauttiminen on vielä melko vähäistä.

Yksittäisistä huolen aiheista yllättävin tulos oli se, että jo 11 -vuotiaat lapset ilmaisevat huolensa seksuaalisen kaltoin kohtelun kohteeksi joutumisestaan. Muista huoliryhmistä poiketen seksuaalisesta kaltoin kohtelusta paljon huolestuneiden osuus on kaksi - kolme kertaa niin suuri kuin muiden huoliryhmien kohdalla ja muihin huoliin verrattuna suuri osa vastaajista on seksuaalisesta kaltoin kohtelusta paljon huolissaan. Toisaalta niiden lasten osuus, joita tämä huoli ei koske on myös suurempi kuin muiden huolien kohdalla.

Se, että joutuu olemaan yksin huolestuttaa lähes kolmea lasta kymmenestä, mutta melko paljon tai paljon viittä prosenttia vastaajista.

Läheisen ihmisen alkoholinkäyttö huolettaa melko paljon tai paljon 13 % vastaajista. Toisaalta seitsemän lasta kymmenestä ei ole tästä lainkaan huolissaan. Joka kymmenes lapsi ilmaisee, että kukaan ei häntä kuuntele. Läheisten riidat, töniminen, lyöminen huolestuttaa melko paljon tai paljon 14 % lapsista.

Tupakointi ja alkoholinkäyttö näyttäytyy viidennen luokan oppilaiden keskuudessa vielä yksittäisinä tapauksina.

Lapsilla ilmeneviä huonon olon oireita raportoitiin yllättävänkin paljon. Yleensä kyse on seuraavista oireista: ärtyneisyys ja pahantuulisuus, hermostuneisuus, vaikeuksia päästä uneen, päänsärkyä, heräilemistä öisin tai masentuneisuutta. Erityisen huolestuttavia ovat erilaiset unen häiriytymiseen liittyvät oireet.

Lasten viesti aikuisille on kuitenkin varsin selvä ja yksinkertainen. Eniten lapsille merkitsee perheen tai kaverin kanssa oleilu sekä ulkoilu ja liikunta. Lapsen elämän merkittävimpien asioiden listalla vasta sijalla 13 on netti ja pelit.

Ajateltavaa

Nyt käsillä oleva aineisto antaa varsin myönteisen kuvan niistä ilmiöistä, jotka ovat viidennen luokan oppilaan arkea. Sekä koulu että lasten vanhemmat ovat onnistuneet omassa tehtävässään vähintäänkin riittävän hyvin enimmänsä lapsijoukon kohdalla. Toisaalta erilaisia huolia, kuormitustekijöitä ja riskejä ilmenee noin 10 – 15 % lapsista. Koko ikäluokasta tämä on kuitenkin erittäin suuri määrä lapsia. Lähitulevaisuuden suurin haaste on tunnistaa sellaiset hyvinvointiin, koulunkäyntiin ja sosiaalisiin suhteisiin vaikuttavat tekijät, jotka voivat lisätä riskien todentumista. Onkin erittäin tärkeää, että resursseja kohdennetaan niiden lasten, nuorten ja perheiden palveluihin, joiden syrjäytymisen riski on kasvanut.

7. PALVELUJÄRJESTELMÄ

Ensisijainen oikeus ja velvollisuus huolehtia lapsen ja nuoren hyvinvoinnista ja kasvatuksesta on vanhemmilla. Palvelujärjestelmän tehtävänä on toiminnallaan turvata ja varmistaa hyvinvoinnin edellytykset. Lasten ja nuorten peruspalvelut, kuten neuvolat, päivähoito ja koulut, tukevat vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Lisäksi kunnissa tarjotaan monenlaisia tukitoimia lapsille, nuorille ja perheille. Toimijoiden sujuvalla yhteistyöllä tuetaan lasta ja nuorta tämän tarpeista lähtevällä tavalla. Vanhempien ja muun lähiyhteisön sekä kunnallisen palvelujärjestelmän lisäksi lasten ja nuorten hyvän kasvun edellytyksiä tarjoavat myös erilaiset järjestöt ja vapaa-ajan toimijat.

Tavoitteena on, että lapsi ja nuori saa tarvitsemansa tuen ja avun peruspalveluissa mahdollisimman varhain. Toisinaan lapsen tai perheen tarvitsema apu voidaan toteuttaa peruspalveluissa tehostetuin järjestelyin, toisinaan tarvitaan erityisiä tukitoimia. Hyvinvointia tukeva ja lastensuojelun tarvetta ehkäisevä työ tapahtuu varsinaisen sosiaalityön ulkopuolella, kunnan muiden palveluiden piirissä.

Lastensuojelun kannalta on merkitystä sillä, minkälaisia resursseja kunnan peruspalveluissa on käytettävissä ongelmien ennaltaehkäisemiseksi ja jo syntyneisiin ongelmiin puuttumiseksi. Hyvin toimivat lasten ja nuorten palvelut ja yhteisesti sovitut prosessit edistävät myös lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun mahdollisuutta onnistua tehtävässään. Silloin kun peruspalvelut eivät yksinään pysty auttamaan ongelmiin joutunutta perhettä tulee mukaan lastensuojelun palvelujärjestelmä.

Seuraavassa on kuvattu lasten ja perheiden palvelut toiminnoittain ja kunnittain siten, että niissä on esitelty palvelun nykytila, miten riskiryhmät on tunnistettu, **miten varhainen tuki on järjestetty**, miten erityinen tuki on järjestetty, miten toiminta on vastuutettu, **miten asiakkaiden osallisuudesta on huolehdittu** sekä miltä osin palvelu toimii hyvin ja missä on kehitettävää. Jokainen toimija on määritelty kehittämiskohteet omasta näkökulmastaan.

8. ÄITIYS- JA LASTENNEUVOLATOIMINTA, OPIKSELUTERVEYDENHUOLTO JA LAPSIPERHEIDEN KOTIPALVELU

8.1. Äitiys- ja lastenneuvola

Karviaisen alueella neuvolapisteitä on: Karkkilassa Karkkilan neuvola, Nummi-Pusulassa Nupulan neuvola ja Vihdissä Myrskylänmäen, Otalammen ja Pajuniityn neuvolat.

Äitiysneuvolassa hoidetaan raskaana olevien ja synnyttäneiden äitien ja heidän perheittensä terveydentilaan kuuluvia asioita. Pyrkimyksenä on raskaudenaikaisten häiriöiden ehkäisy, häiriöiden varhainen toteaminen ja sujuva hoitoon ohjaaminen, synnytykseen ja lapsenhoitoon valmentautuminen sekä koko perheen tukeminen muuttuneessa elämäntilanteessa. Työmuotoja ovat neuvolassa tehtävät terveydenhoitajan /lääkärin toteuttamat terveystarkastukset ja terveystarkastus raskauden eri vaiheissa sekä perhevalmennus ja vanhempainryhmätoiminta. Kotikäynti tarjotaan perheelle heidän ensimmäisen lapsensa synnyttyä ja lisäksi arvioidaan yksilöllinen tarve. Riskiraskauksien seuranta toteutetaan yhteistyössä äitiyspoliklinikan kanssa.

Lastenneuvolapalvelut on tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Toiminta pohjautuu määräaikaistarkastuksiin tai yksilöllisesti sovittuihin käynteihin terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotoilla. Lähtökohtana työskentelyssä on huomioida koko perhe ja sen hyvinvointi. Työ lastenneuvolassa on ennaltaehkäisevää.

Lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen seuraaminen ja ongelmien mahdollisimman varhainen toteaminen, tartuntatauti- ja ehkäiseminen noudattamalla yleistä rokotusohjelmaa ovat tärkeä osa työtä. Tavoitteena on myös tukea vanhemmuutta, lasten kasvatusta ja vanhempien omaa jaksamista. Keskeistä toiminnassa on tuen tarpeiden varhainen tunnistaminen ja tuen järjestäminen. Äitiys- ja lastenneuvolatyössä yksi tärkeistä toteutettavista työmuodoista on moniammatillinen yhteistyö muiden perheen kanssa toimivien tahojen kanssa.

1.7.2009 voimaan tullut asetus neuvolatoiminnasta, koulu ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta varmistaa, että lasta odottavien perheiden sekä alle kouluikäisten

lasten terveystarkastukset ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia.

Karkkilassa, Nummi-Pusulassa ja Vihdissä äitiys- ja lastenneuvolapalvelut toteutetaan asetuksen mukaisesti. Neuvolalääkäripalveluiden asetuksen mukainen toteuttaminen edellyttää, että lääkärihakanssit on täytetty.

8.2. Alle 26 –vuotiaiden nuorten perhesuunnitteluneuvola

Perhesuunnitteluneuvolaan voi ottaa yhteyttä raskaudenehkäisyyn ja perhesuunnitteluun liittyvissä asioissa alle 26-vuotiaat. Ehkäisyneuvonnan tarkoituksena on:

- ohjata ja tukea terveyteen, ihmissuhteisiin, seurusteluun ja sukupuolisuuteen liittyvissä asioissa
- löytää jokaiselle yksilölle ja parille tarkoituksenmukainen ehkäisy
- vähentää ei-toivottuja raskauksia
- ehkäistä sukupuolitauteja
- tarvittaessa tukea ja neuvoa raskaudenkeskeytyksessä.

Karkkilassa alle 26 –vuotiaiden nuorten perhesuunnittelupalvelut toteutetaan koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon terveydenhoitajien työpanoksella. Karkkilan neuvolassa on yhtenä päivänä viikossa terveydenhoitajan vastaanotto.

Nummi-Pusulassa alle 26 -vuotiaiden perhesuunnitteluvastaanotto tapahtuu myös koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon toimesta Oinolan koululla sekä Nupulassa.

Vihdissä alle 26- vuotiaiden perhesuunnitteluvastaanotto toteutetaan koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon työpanoksella kahtena päivänä viikossa Pajuniityn neuvolassa.

Lääkäriyöpanos toteutuu Karkkilassa ja Nummi-Pusulassa vallitsevan tarpeen mukaisesti, ja Vihdissä yhtenä päivänä viikossa.

8.3. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on yhdessä vanhempien sekä oppilashuollon kanssa tukea ja edistää lapsen kasvua ja kehitystä kannustamalla ja ohjaamalla heitä terveisiin elämäntapoihin. Terveystarkastuksissa selvitetään lapsen ja nuoren terveydentilaa, kasvua ja kehitystä sekä perheen hyvinvointia haastattelulla, lapsen ja nuoren kliinisillä tutkimuksilla ja tarvittaessa muilla menetelmillä. Kouluterveydenhuolto kattaa kaikki ikäluokat koko kouluajan. Kouluterveydenhoitaja vastaa kouluterveydenhuollon tiedottamisesta oppilaille, vanhemmille ja opettajille, oppilaiden terveystapaamisista, oppilaskohtaisesta yhteistyöstä vanhempien ja opettajien kanssa, oppilaiden ohjaamisesta tarvittaessa koululääkäriin tai muiden asiantuntijoiden jatkotutkimuksiin sekä ensiavusta ja siihen liittyvästä hoitotyöstä koulussa.

1.7.2009 voimaan tullut asetus neuvolatoiminnasta, koulu ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta varmistaa, että kouluikäisten oppilaiden ja heidän perheidensä

sekä opiskelijoiden terveystarkastukset on suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja sekä yksilöiden että väestön tarpeet huomioon ottavia.

Karkkilassa, Nummi-Pusulassa ja Vihdissä koulu- ja opiskelija terveydenhuollon palvelut kyetään toteuttamaan asetuksen mukaisesti.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon lääkäripalveluiden asetuksen mukainen toteuttaminen on edellyttänyt, että lääkärihakemistot on täytetty.

8.4. Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalvelu on lyhytaikaista perheiden kotona tapahtuvaa tukea ja apua tilanteissa, joissa perhettä kohtaa akuutti elämäntilanne. Kotipalvelu toimii pääsääntöisesti ma - pe klo 8-16 välisenä aikana. Lapsiperheiden kotipalvelu on maksullista palvelua, josta peritään voimassa olevan taksan mukainen korvaus.

Palvelua voivat saada sellaiset lapsiperheet, joilla on tarvetta lyhytaikaiseen lastenhoitoapuun sekä ohessa välttämättömään arkiaskareista huolehtimiseen. Käytännössä apu tulee kotiin. Se voi olla esim. lastenhoitoa, ja ohessa arkiaskareista huolehtimista ja /tai niiden opettelemista yhdessä, kasvatuksessa ohjaamista sekä vanhemmuuden tukemista. Tavoitteena on vahvistaa arjessa selviytymistä. Työskentelyssä korostetaan ongelmien ennaltaehkäisyä. Pelkkää siivousapua voi tiedustella alan yrityksiltä. Kotipalvelun määrästä ja laadusta sovitaan perheen kanssa etukäteen tilausta tehtäessä.

Kotipalvelussa on 4 lähihoitajan vakanssia, 2 Vihdissä, 1 karkkilassa ja 1 Nummi-Pusulassa. Toimista on täytettynä 2 toimea Vihdissä ja Karkkilassa 0.5 vakanssia käytetään lastensuojelun perhetyöntekijän työpanoksesta. Karkkilan kokopäiväinen toimi on tällä hetkellä täyttämättä. Nummi-Pusulan vakanssin työntekijä on virkavapaalla 31.12.2012 asti ja työtilaukset hoidetaan Vihdin työntekijöiden toimesta.

8.5. Terveystarkastajien asiakasmäärät

Neuvolasuositus määrittelee sellaisen asiakasmäärän työntekijää kohden, jolloin pystytään toteuttamaan 1.7.2009 voimaan tulleen asetuksen vaatimukset. Suositus on:

- 80 raskaana olevaa /terveydenhoitaja
- 360 lasta / terveydenhoitaja, ja 400 lasta jos terveydenhoitajalla on vuosilomasijainen. Karviaisen alueen kunnissa sijaista ei ole käytettävissä
- Yhdistelmätyössä n. 40 raskaana olevaa ja n.200 lasta / terveydenhoitaja

Vihdin ja Nummi-Pusulan neuvoloissa tehdään kahden sektorin yhdistelmätyötä (äitiys - ja lastenneuvola). Karkkilassa on erikseen toimirakenteesta johtuen äitiysneuvola ja lastenneuvola.

V. 2010 elävänä syntyneet

	syntyneitä	asiakkaat/terveydenhoitaja
Karkkila	98	98

Nummi-Pusula	77	38(yhdistelmätyö)
Vihti	401	36(yhdistelmätyö)

V. 2010 0-6-vuotiaat

	lapsia	asiakkaat/terveydenhoitaja
Karkkila	758	379
Nummi-Pusula	469	235(yhdistelmätyö)
Vihti	2802	254(yhdistelmätyö)

1.7.2009 voimaan tulleen asetuksen vaatimukset täyttävä koulu ja opiskelijaterveydenhuollon suositeltu asiakasmäärä/ terveydenhoitaja on kouluterveydenhuollon osalta 600 oppilasta /terveydenhoitaja (oppilasmäärää edelleen vähentää koulujen määrä ja erityisoppilaiden lukumäärä). Opiskelijaterveydenhuollossa suositeltu oppilasmäärä on 600–800 oppilasta/terveydenhoitaja.

Vuonna 2011-2012 oppilasmäärät ovat olleet seuraavat:

- Karkkilassa on kaksi koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon terveydenhoitajaa. Oppilaita on 1082, joista opiskelijoita 153. Opiskelijaterveydenhuollon vastuulla on lisäksi alle 26-vuotiaiden ehkäisyneuvonta. Terveystenhoitajaa kohden on toisella **649+ toisella 433 +** (alle 26 v.ehkäisy) asiakasta.
- Nummi-Pusulassa on 1,4 koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon terveydenhoitajaa Oppilaita on yhteensä 743, joista 68 on opiskelijoita. terveydenhoitajaa kohden on toisella terveydenhoitajalla **460+68(lukiolaista) + 287** on 0.4 toimesta.
- Vihdissä on kuusi kouluterveydenhuollon terveydenhoitajaa sekä kaksi opiskelijaterveydenhuollon terveydenhoitajaa. Kouluterveydenhuollossa oppilaita on 3455. Terveystenhoitajaa kohden on **575** oppilasta.
- Opiskelijaterveydenhuollossa on kaksi terveydenhoitajaa. Opiskelijaterveydenhuollossa on oppilaita **lukiossa 525** terveydenhoitajaa kohden, ja **Luksiassa 695**. Opiskelijaterveydenhuollon vastuulla on myös alle 26-vuotiaiden ehkäisyneuvonta kahtena päivänä viikossa.

8.6. Yhteenveto ja kehittämistoimenpiteet

Miten odottavan äidin, neuvolaikäisen lapsen ja perheen hyvinvoinnista huolehditaan/varhainen tuki

- Tarjoamalla määrältään ja sisällöltään asetuksen mukaiset neuvolakäynnit terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotolle
- Huomioimalla asiakastyössä koko perhe
- Tarjoamalla perhevalmennus ja vanhempainryhmätoiminta
- Tarjoamalla lapsiperheiden kotipalvelua
- Opastamalla perheitä muiden palveluiden tarjonnasta ja kolmannen sektorin tuottamista palveluista.

- Tekemällä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa
- Ylläpitämällä henkilöstön ammattitaitoa

Miten riskiryhmät on tunnistettu

- Tiedonsiirto; vauvaperheen siirtyminen äitiysneuvolasta lastenneuvolaan ja lastenneuvolasta kouluterveydenhuoltoon
- Päivähoidon ja neuvolan välinen tiedonsiirto laajan terveystarkastuksen yhteydessä
- Tiedonsiirto erikoissairaanhoidon kanssa
- vastaanotolle varattu asianmukainen aika ja käytössä olevat menetelmät (kyselykaavakkeet: mieliala, perheväkivalta, alkoholin käyttö, vanhempien voimavarat)
- Neuvolasta poisjääneiden kartoittaminen ja riskiryhmien tuen tarpeen tunnistaminen.
- Moniammatilliset yhteistyöverkostot

Millaisin toimintamuodoin vauvaikäisen ja hänen perheensä tarvitsema erityinen tuki on järjestetty

- Varhainen puuttuminen ja tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen
- Erityispalvelujen tarjonta perheille (psykologit, puheterapeutti, toimintaterapeutti, perheneuvola, psykiatrinen sairaanhoitaja, perheasiainneuvottelukeskus, lähetteet erikoissairaanhoidon)
- Tarvittaessa tihennetyt neuvolakäynnit
- Moniammatillinen yhteistyö perheen hyväksi (mm. päivähoito, koulu, erityispalvelut, sosiaalityö)
- Hyvä yhteistyö terveydenhoitajan ja neuvolalääkärin kesken

Mikä toimii hyvin

- Terveydenhoitajan asetuksen mukainen työskentely toimii hyvin, jos asiakasmäärät pysyvät suosituksen mukaisena.
- Neuvolalääkärin vastaanotot pääsääntöisesti toimivat lääkärihakanssien ollessa täynnä. Lääkärihakanssien puutteellinen määrä/ täyttöaste aiheuttaa lääkärikäyntien poikkeamisen asetuksen mukaisesta
- Etenkin Vihdin neuvoloiden tilat toimivat hyvin, ja niiden sijainti tukee yhteistyötä päivähoidon kanssa. Myös Karkkilassa ja Nummi-Pusulassa tilat ovat pääsääntöisesti käyttöön soveltuvat.
- Vihdissä kokeiluna aloitetut avoneuvolat toimivat.
- Vihdissä uusi aamuun sijoittuva puhelinaika on toimiva.

Kehittämistoimenpiteet

- Ajanvarauksen ja yhteydenoton kehittäminen helpommaksi (nettivaraus)
- Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen edelleen
- Riittävän lääkäripalvelun varmistaminen neuvoloissa
- Vastuulääkärin nimeäminen äitiys- ja lastenneuvolaan
- Perhevalmennuksen ja vanhempainryhmätoiminnan kehittäminen
- Lapsiperheiden kotipalvelutyöstä tiedottamista edelleen
- Terveydenhoitajien asiakasmäärien seuranta väestön kasvaessa ja kasvavaan tarpeeseen vastaaminen riittävillä resursseilla.

Miten kouluikäisen (kouluterveydenhuolto) lapsen ja perheen hyvinvoinnista huolehditaan/varhainen tuki

- Tarjoamalla määrältään ja sisällöltään asetuksen mukaiset käynnit terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotolle
- Huomioimalla koko perhe asiakastyössä
- Opastamalla perheitä muiden palveluiden tarjonnasta ja kolmannen sektorin tuottamista palveluista.
- Tekemällä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa
- Ylläpitämällä henkilöstön ammattitaitoa
- Terveysvalistusta ryhmätoiminnan kautta (seksuaalikasvatus, ensiapu, painonhallinta)
- Toimimalla jäsenenä oppilashuoltoryhmässä

Miten riskiryhmät on tunnistettu

- Tiedonsiirto: vauvaperheen siirtymisestä äitiysneuvolasta lastenneuvolaan, lastenneuvolasta kouluterveydenhuoltoon ja kouluterveydenhuollosta opiskelijaterveydenhuoltoon
- Tiedonsiirto erikoissairaanhoidon kanssa
- Vastaanotolle varattu asianmukainen aika ja käytössä olevat menetelmät (kyselykaavakkeet: terveystarkastus, mieliala, väkivalta, alkoholin käyttö)
- Asiakkaan antama informaatio
- Tarkastuksista poisjääneiden kartoittaminen ja riskiryhmien tuen tarpeen tunnistaminen
- Oppilashuoltoryhmän kautta nousseet huolenaiheet
- Moniammatilliset yhteistyöverkostot

Millaisin toimintamuodoin kouluikäisen ja hänen perheensä tarvitseva erityinen tuki on järjestetty

- Terveydenhoitajan tuki mm. tiheennetyt vastaanottokäynnit tarpeen mukaan
- Erityispalvelujen tarjonta lapselle/nuorelle ja perheille (psykologit, puheterapeutti, toimintaterapeutti, perheneuvola, psykiatrinen sairaanhoitaja, perheasiainneuvottelukeskus, nuorisotasema, lasten psykiatrian poliklinikka tai nuorten psykiatrian poliklinikka)
- Konsultointimahdollisuus muiden nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa
- Moniammatilliset tiimitapaamiset erilaisissa kokoonpanoissa.
- Hyvä yhteistyö terveydenhoitajan ja neuvolalääkärin kesken
- Yhteistyö nuorisotoimen kanssa

Mikä toimii hyvin

- Terveydenhoitajan asetuksen mukainen työskentely toimii hyvin, jos asiakasmäärät pysyvät suosituksen mukaisena.
- Koulu- ja opiskelija terveydenhuollonlääkärin vastaanotot toimivat pääsääntöisesti, kun lääkäriavustajat ovat täynnä.
- Kouluhoitajien koulutyöaika on lisätty kesäkaudelle (oppilasmäärästä riippuen vaihtelee 3-5 viikkoa). Neuloissa tapahtuvaa sijaistusta on pyritty vähentämään edelleen.

Kehittämistoimenpiteet

- laajojen terveystarkastusten sisällön kehittäminen
- Riittävän lääkäripalvelun turvaaminen koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoon
- Koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoon vastuulääkäri
- Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen edelleen
- Kouluterveydenhoitajien vapauttaminen neuvolasijaistuksesta lomien aikana

- Terveydenhoitajien asiakasmäärien seuranta ja kasvavaan tarpeeseen vastaaminen riittäväillä resursseilla

Miten toiminta on vastuutettu

- Lasten- ja nuorten palvelulinjan hallinto organisoii toimintaa valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti (asetus) käytettävissä olevien resurssien ja muiden toimintaedellytysten puitteissa
- Yksittäinen perheen kanssa työskentelevä terveydenhoitaja on vastuussa oman työnsä asianmukaisesta suorittamisesta
- Tarjottavat neuvola- ja kouluterveydenhuollon palvelut ja lapsiperheiden kotipalvelu ovat vapaaehtoisia, joten päävastuu palveluiden käytöstä on perheillä

9. SIVISTYSPALVELUT

Sivistys palvelut on käsitelty tässä suunnitelmassa siten, että luvun alussa on käsitelty sivistystoimen palveluita siltä osin kun ne ovat kaikissa alueen kunnissa yhteneväisiä. Sen jälkeen on kuntakohtaiset osiot, joissa on tuotu esiin niitä kullekin kunnalle ominaisia erityispiirteitä, joiden osalta toiminta poikkeaa muista kunnista.

9.1. Varhaiskasvatus

9.1.1. Päivähoito

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus. Varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat päivähoito- ja esiopetuspalveluja lapsiperheille, vastaavat lapsen varhaiskasvatukseen ja varhaisen tuen tarpeisiin sekä tukevat perheitä vanhemmuudessa ja kasvatustehtävässä. Varhaiskasvatusta ohjaavat päivähoitolaki ja -asetus, valtakunnalliset varhaiskasvatuksen linjaukset ja kuntakohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Jokaiselle lapselle tehdään oma varhaiskasvatussuunnitelma päivähoidossa. Tavoitteena on, että varhaiskasvatus, esiopetus ja alkuopetus muodostavat kokonaisuuden siten, että ne tukevat jokaisen lapsen yksilöllisiä kehityspiirteitä – tarkoituksena on muodostaa yhteistyössä alkuopetuksen kanssa kasvamisen ja oppimisen polku varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.

9.1.2. Kasvatuskumppanuus

Kotien kasvatustyötä tukevan varhaiskasvatuksen tavoitteena on kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaaminen sekä lapsen yksilöllinen huomioiminen. Toiminta muodostuu hoivasta, kasvatuksesta ja opetuksesta ja sen päämäärää on hyvinvoiva lapsi ja perhe. Vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä ohjaa kasvatuskumppanuus, jossa varhaiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat yhdessä sitoutuvat lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimisen tukemiseen. Kasvatuskumppanuus rakentuu kuulemisen, kunnioituksen, vuorovaikutteisuuden ja luottamuksen periaatteille.

9.1.3. Esiopetus

Esiopetus on perusopetuslakiin perustuvaa 6-vuotiaille lapsille järjestettävää toimintaa, jota ohjaa valtakunnallinen esiopetussuunnitelma ja kuntakohtaiset esiopetussuunnitelmat. Kunnilla on esiopetuksenjärjestämisvelvollisuus, mutta lapsen osallistuminen esiopetukseen on vanhempien päätäntävällässä. Pääosin esiopetus toteutetaan päiväkodeissa tai kouluissa. Esiopetus on varhaiskasvatuksen tutkimustietoon perustuvaa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, jolla tuetaan tietoisesti ja tavoitteellisesti lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista.

9.1.4. Varhainen puuttuminen

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten kasvua ja kehitystä. Erityisvarhaiskasvatus on lasten kehityshäiriöiden ja viivästymien mahdollisimman varhaista toteamista, pedagogista kuntoutusta ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin ohjaamista.

Erityisvarhaiskasvatuksessa toimitaan yhdessä perheiden kanssa kasvatuskumppanuuden hengessä ja tehdään yhteistyötä esimerkiksi lastenneuvolan, terapeuttien, psykologien, perheneuvolan ja muiden lasta hoitavien tahojen kanssa. Lastenneuvolassa on otettu käyttöön 4-vuotiaiden lasten kehityksen arviointiin liittyvät LENE- kartoitukset. LENE- kartoitusten avulla pyritään tunnistamaan erityisen tuen tarpeessa olevat lapset jo varhain ja järjestämään heille tukitoimia entistä aikaisemmin. LENE -kartoitukset toteutetaan yhteistyössä päivähoiton kanssa. Sosiaalitaito on vuodesta 2011 lähtien toteuttanut yhteistyössä kuntien kanssa 4 -vuotiaiden lasten hyvinvointikyselyn. Tammikuussa 2012 hyvinvointikysely kohdennettiin vuonna 2007 syntyneille lapsille. Karkkila, Nummi-Pusula ja Vihti ovat olleet mukana hyvinvointikyselyjen toteutuksessa.

9.2. Perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta (POL 4). Opetuksen tulee edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Niin ikään oppilaalla on oikeus saada oppilaanohjausta sekä oppilashuollon palveluja. Oppilaan hyvinvointia tukevat perusopetuksessa myös monet muut toiminnot kuten esimerkiksi koululaisten iltapäivätoiminta, ravitsemussuositusten mukainen kouluruokailu ja turvallisesti järjestetty koulukuljetus.

Hyvinvoinnin edistäminen korostuu perusopetussuunnitelman perusteissa: kuntien opetussuunnitelmasta on löydyttävä kirjaukset oppilaan hyvinvointia ja turvallisuutta edistävästä toimintamalleista, vastuista ja työnjaoista. Tällaisia ovat esimerkiksi suunnitelma oppilaiden suojaamisesta väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, tai kuinka oppilasta voidaan tukea oppilaan kehitykseen, mielenterveyteen tai elämäntilanteisiin liittyvissä vaikeuksissa. Peruskoulut tekevät yhteistyötä oppilaan elämään ja koulun ympäristöön kuuluvien muiden sidosryhmien kanssa. Näitä ovat kirjasto, seurakunnat, nuoriso- ja liikuntatoimi, poliisi, vanhempainyhdistykset sekä järjestöt ja yritykset.

9.2.1. Huoltajayhteistyö

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta sekä opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Yhteistyö huoltajien kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja järjestämisessä. Luottamuksellisen yhteistyön avulla huoltajat voivat osaltaan tukea lastensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Kodin ja koulun välinen tiedotus on olennainen osa yhteistyötä. Yhteyttä voidaan pitää puhelimen, reissuvihon ja sähköisen viestinnän avulla. Myös vanhempainillat, kasvat keskustelut ja henkilökohtaiset tapaamiset ovat tärkeä osa hyvää viestintää. Lisäksi kouluissa käytetään viikko-, kuukausi- ja lukuvuos tiedotteita tarpeen mukaan. Huoltajia informoidaan myös koulun toimintamalleista ja tiedotuskäytännöistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

9.2.2. Oppilashuoltotyö

Jokaisessa koulussa toimii oppilashuoltoryhmä, jonka tehtäviin kuuluu lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppilashuoltotoiminta tarjoaa sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea ja sen tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja koulu ympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää kouluyhteisön hyvinvointia. Oppilashuoltoryhmään kuuluvat esim. rehtori ja apulais/vararehtori, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, kuraattori ja psykologi sekä muita asiantuntijoita. Oppilashuollon henkilöstön työnjako on kirjattu kunnan opetussuunnitelmaan. Moniammatillinen oppilashuolto toimii aina yhteistyössä oppilaan huoltajien kanssa.

9.2.3. Oppilaskuntatyö

Oppilaskunnan muodostavat koulun oppilaat, ja oppilaskuntaa edustaa oppilaskunnan hallitus, jonka jäsenet edustavat luokkia. Oppilaskunnan hallitus on oppilaiden keino järjestäytyä, tulla kuulluksi sekä osallistua ja vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Oppilaskunnan hallituksen keskeinen tehtävä on oppilaskunnan mielipiteiden välittäminen eteenpäin.

9.2.4. Oppilaanohjaus

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta. Oppilaanohjauksen tarkoitus on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta. Ohjauksen avulla kehitetään myös oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta ja elämänuraa koskevia suunnitelmia ja ratkaisuja. Oppilaiden turvallista siirtymistä opintopolun nivelvaiheissa tuetaan opettajien ja oppilaanohjaajien välisellä oppilaitosten ja kouluasteiden rajat ylittävällä yhteistyöllä. Ohjauksellisia menetelmiä ovat luokkamuotoinen ohjaus, henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja työelämään tutustuminen.

9.2.5. Siirtymävaiheet

Perusopetukseen liittyy useita eri siirtymävaiheita. Kasvatus- ja opetushenkilöstön tehtävä on huolehtia siitä, että lapsen ja nuoren opinpolku muodostaa selkeän, yhtenäisen jatkumon ja oppilaan sekä hänen perheensä tarvitsema tuki jatkuu

siirtymävaiheissa aukottomasti. Siirtymävaiheyhteistyöhön kuuluu lapsen ja nuoren hyvinvoinnista huolehtiminen sekä yksilönä että ryhmässä.

9.2.6. Iltapäivätoiminta

Perusopetuslain mukaisen koululaisten iltapäivätoiminnan tarkoituksena on ennaltaehkäistä riskitekijöitä, jotka liittyvät lapsen valvomattomaan ajankäyttöön ja yksinoloon. Koululaisten iltapäivätoimintaa järjestävät opetustoimi, seurakunnat ja vanhempainyhdistykset sekä muut mahdolliset järjestöt tai yritykset.

Iltapäivätoimintaa tarjotaan ensisijaisesti 1. – 2. luokan oppilaille sekä 3.- 9. – luokkalaisille erityistä tukea tarvitseville oppilaille.

9.3. Lukio

Lukion oppilashuolto huomioi kokonaisvaltaisesti erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan. Oppilashuollon kokouksissa selvitetään moniammatillisesta näkökulmasta opiskelijan tilanne ja ohjataan oikeiden tukimuotojen pariin. Kuraattori- ja psykologityöskentely lukiossa on pitkälti konsultoivaa työtä oppilashuoltoryhmän kautta. Lukioikäisiä palvelee nuorisoasema, jonne nuori voi ottaa yhteyttä itse. Nuorisopsykiatriselle poliklinikalle lähetteen voi tehdä terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi.

9.4. Luksia, Länsi-Uudenmaan ammattiopisto, Vihdin yksikkö

Ryhmänohjaajan tehtäviin kuuluu ohjata ja neuvoa opiskelijoita opiskeluun liittyvissä asioissa. Hän on henkilö, jonka puoleen voi kääntyä, kun nuorella on opintoihin liittyviä kysymyksiä. Ryhmänohjaaja huolehtii ensisijaisesti mm. yhteyksistä alaikäisen opiskelijan kotiin ja seuraa opiskelijoittensa opintojen edistymistä. Myös huoltajat voivat olla yhteydessä ryhmänohjaajaan.

Opinto-ohjaaja ohjaa ja koordinoi ryhmänohjaajien toimintaa. Hän on yhteistyössä alueen peruskoulujen opinto-ohjaajien kanssa. Tarvittaessa hän ohjaa opiskelijaa myös henkilökohtaisesti.

Opintokuraattorin puoleen voi kääntyä henkilökohtaisissa asioissa, jotka voivat muodostua esteeksi opintojen etenemiselle. Tällaisia asioita voivat olla esim. ihmissuhde- mielenterveys- ja päihdeongelmat. Yleisin opintokuraattorin tehtävä on opiskelijan opiskeluvaikeuksien ja epäsäännöllisen koulunkäynnin selvittely yhdessä ryhmänohjaajan kanssa. Opintokuraattori ohjaa myös opintososiaalisissa asioissa. Opintokuraattori tekee yhteistyötä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden huoltajien sekä verkostoyhteistyökumppaneiden kanssa.

Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on ylläpitää ja parantaa opiskelijoiden hyvinvointia edistämällä opiskelijoiden terveyttä ja opiskelukykyä sekä järjestämällä opiskelijoille terveyden- ja sairaanhoitopalveluja mukaan lukien suunterveydenhuollon palvelut. Terveystarkastaja tapaa jokaisen opiskelijan ensimmäisenä opiskeluvuonna. Lääkärintarkastukseen opiskelijalla on mahdollisuus joko ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna.

Opintotoimistossa neuvotaan opiskeluun liittyviä asioissa kuten koulumatka- ja opintotuki. Opintotoimisto vastaa opiskelijoiden todistus- ja vakuutusasioista.

Koko Vihdin Ojakkalantien toimipistettä koskevista asioista vastaa **rehtori**.
Kuntayhtymän johtaja vastaa koko Länsi-Uudenmaan ammattikoulutuskuntayhtymän toiminnasta.

Riskiryhmien tunnistaminen ja erityisen tuen toimintamuodot

Riskiryhmien tunnistamisessa käytetään apuna opintokuraattorin nivelvaiheneuvotteluja peruskoulujen oppilashuoltohenkilöstön kanssa. Saatuja ennakkotietoja hyödynnetään tukitoimien suunnittelussa.

Osa ennakkotiedoista saadaan koulutuskokeilujen ja koulutukseen tutustumisjaksojen kautta. Yhteisvalinnan tietojen pohjalta kerätään ennakkotiedot suoritetuista peruskouluopinnoista ja mahdollisista terveydellisistä rajoitteista. Terveystietojen vaikutuksen opiskelijavalintaan ja tukitoimien suunnitteluun arvioi opintokuraattori ja opinto-ohjaaja yhdessä opiskeluterveydenhuollon kanssa. Lisäksi riskiryhmien tunnistamisessa hyödynnämme kaikille aloittaville opiskelijoille tehtäviä luki- ja lähtötasotestauksia. Oppilaitoksessa on käytössä ”tullaan tutuiksi”- lomake ja opiskeluterveydenhuollon terveystarkastus, joiden kautta opiskelija voi tuoda esille tuen tarpeensa.

Opintojen aikana opiskelijan hyvinvoinnista kantavat huolta kaikki oppilaitoksen aikuiset toimijat. Periaatteena on, että opiskelijahuolto kuuluu kaikille. Pari kertaa vuodessa opintoalat ja opiskelijahuolto käsittelevät suunnitellusti opiskelijoiden opiskelutilanteet ja siihen liittyvät mahdolliset opiskeluesteet.

Jokaiselta opintoalalta valitaan erityisopetuksesta vastaava opettaja. Hän laatii erityisopetuksen tarpeessa olevalle opiskelijalle HOJKS:n yhteistyössä osaston opettajien, yhteisten aineiden opettajien ja opiskelijan kanssa. Suunnitelman pohjana käytetään mm. alkuhaastattelussa ja henkilökohtaisissa ohjaustilanteissa opiskelijalta ja opiskeluhuoltohenkilöstöltä saatuja ennakkotietoja, opiskelun kuluessa saatuja kokemuksia ja lähtötestien tuloksia. Alaikäisen huoltajaa pyritään kuulemaan ennen erityisopetukseen nimeämistä ja hän allekirjoittaa HOJKS -lomakkeen yhdessä opiskelijan kanssa.

Oppilaitoksen ja opintoalojen ervat ja kuraattori muodostavat tiimin, joka seuraa erityisopetuksen tukitoimien toteutumista ja opintojen etenemistä opintoaloilla, kehittää erityisopetuksen tukitoimia, konsultoi ja ohjaa opintoalojen työtä. Tiimi kokoontuu kuukausittain tai tarvittaessa. Kokouspöytäkirjat saatetaan tiedoksi rehtorille ja opinto-ohjaajalle. Opinto-ohjaaja osallistuu tiimin kokouksiin pyydettyä ja silloin kun siellä käsitellään yleiseen ohjaukseen liittyviä asioita.

Varhaisaikuisen opiskelua seurataan ja ohjataan samoin periaattein kuin alle 18-vuotiaan opiskelijankin opiskelua. Suurin ero liittyy täysi-ikäisyyteen: opiskelija vastaa itse opinnoistaan eikä henkilökunnalla ole lupaa kertoa hänen asioistaan huoltajille tai muille tahoille ilman opiskelijan suostumusta. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat ovat oikeutettuja nuorisotaseman palveluihin. Lisäksi Vihdissä on nuorisopsykiatrian ja aikuispsykiatrian poliklinikat. Terveysasemalla työskentelevälle psykiatriselle sairaanhoitajalle voi ohjata 18 vuotta täyttäneet opiskelijat.

Kun opiskelija on eroamassa opiskeluistaan, opiskelijan jatko-ohjaus siirtyy opiskelijahuoltohenkilöstölle. Opiskelija ohjataan kotikunnan etsivän nuorisotyön piiriin (Nuorisolain muutos 1.1.2011).

Mikä toimii hyvin

- Erityisopetuksesta vastaavalle opintoalan opettajalle varataan resurssia suhteessa erityisopetuksen tarpeessa oleviin opiskelijoihin. Resurssi varataan tuntikertymään etukäteen ohjeellisena. Tukitoimien tarpeen perusteella päätetään lisäresursseista.

Kehittämistoimenpiteet

- Opiskelijapalvelut on nostettu Länsi-Uudenmaan ammattiopistossa yhdeksi kehittämisen alueeksi. Opiskelijapalveluista ollaan rakentamassa oma tulosalueensa, jota tulee johtamaan opiskelijapalveluiden päällikkö.
- kuntien ja Karviaisen toivomuksen Luksian suhteen on seuraavia asioita
  - oppilaan poissaolon pitkittyessä Luksiasta ollaan yhteydessä kuntaan, jonka kanssa yhdessä suunnitellaan ja toteutetaan tukitoimet oppilaan syrjäytymisen ehkäisemiseksi.
  - opiskelun toivotaan sisältävän pääsääntöisesti opiskelua koulussa työharjoittelun lisäksi. Runsas etäopiskelu ja lyhyet koulupäivät saattavat olla haitallisia syrjäytymisriskissä oleville opiskelijoille.

Liikuntatoimi, nuorisotoimi sekä kirjasto, kulttuuri- ja museotoimi esitellään kuntakohtaisesti, koska niiden toimintamuodot eroavat huomattavasti kunnittain.

9.5. Nummi-Pusulan kunta

9.5.1. Varhaiskasvatus

Nummi-Pusulan varhaiskasvatuspalvelujen piirissä on n. 250 lasta. Varhaiskasvatuspalvelua toteutetaan 2 päiväkodissa, 16 perhepäivähoitokodissa ja 2 yksityisessä ryhmäperhepäiväkodissa. Kunnallisen varhaiskasvatustoiminnan palveluksessa on n. 60 työntekijää.

Varhaiskasvatus on vastuullinen, lapsistaan ja henkilöstöstään välittävä yhteisö. Lapsille varmistetaan kattavasti turvallinen, kannustava ja aktiivista osallisuutta tukeva kasvu- ja oppimisympäristö; lapsen kuuleminen ja osallisuus on merkittävä osa nummi-pusulalaista varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria.

Alati muuttuviin ja erilaisiin tarpeisiin vastaaminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Laadukkaiden varhaiskasvatuspalvelujen takaamiseksi, lapsuuden kaikinpuolisen tukemisen merkityksessä sekä yhtenäisen kasvamisen ja oppimisen polun varhaiskasvatuksesta perusopetukseen varmistamiseksi varhaiskasvatuksessa toimii moniammatillinen työryhmä VALO. Ryhmän tarkoituksena on tukea tapauskohtaisesti harkittavin toimenpitein lasten ja

perheiden tilanteita. Yhteistyössä korostuvat ennalta ehkäisevä toiminta ja varhainen puuttuminen.

9.5.2. Perusopetus

Nummi-Pusulan alueella on viisi alakoulua (Hyrskylän koulu, Ikkalan koulu, Koisjärven koulu, Oinolan koulu, Pusulan koulu), yksi yläkoulu (Nummi-Pusulan koulu) ja Nummi-Pusulan lukio. Perusopetus- ja lukiolaki määrittelevät toiminnan sisällön ja laajuuden. Perusopetuslaki muuttui vuoden 2011 alusta tietyiltä osin (laki perusopetuslain muuttamisesta 642/2010) ja kolmiportaisen tuenmalli ja uudet suunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2011 alkaen

Vanhemmilla on ensisijainen ja kokonaisvaltainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Kodin ja koulun yhteistyöllä on myönteinen vaikutus koulumenestykseen, koulutehtävien tekemiseen, koulutuksen arvostamiseen sekä koulun ja luokan ilmapiiriin. Nummi-Pusulan kunnan kaikissa peruskouluilla on oppilashuoltoryhmät, jotka kokoontuvat säännöllisesti. Lisäksi kunnassa on oppilashuoltotyötä varten oman työryhmä, joka johtaa ja koordinoi koulujen oppilashuoltotyötä sekä toimii yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Oppilashuollollinen työ aloitetaan jo varhaiskasvatuksessa ja sitä jatketaan systemaattisesti perusopetuksen ajan.

Osana lasten- ja nuorten hyvinvointia kouluissa toimii tukioppilas- ja kummioppilastoiminta, Lasten Parlamentti sekä oppilaskuntatoiminta. Näillä toiminnoilla annetaan oppilaille mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja osalliseksi koulun ja yhteiskunnan toimintaan.

Nummi-Pusulan kunta on mukana Kelpo-hankkeessa. Hankkeen tarkoituksena on ollut laatia kunnalle uusi, toimiva ja entistä paremmin tehostetun ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden tarpeet huomioiva erityisopetuksen strategia. Samanaikaisesti on vahvistettu varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyötä yhtenäisen koulupolun aikaansaamiseksi.

9.5.3. Lukio

Lukion tuki- ja ohjausjärjestelmän tavoitteena on opiskelijan kokonaisvaltainen opiskelun ja opintojen etenemisen seuraaminen ja ennakoiva tukeminen. Nummi-Pusulan lukiossa toimii säännöllisesti oppilashuoltoryhmä. Nummi-Pusulan lukion tärkein tehtävä on toimia yleislukiona, lukiokoulutuksen tarjoavana sekä ylioppilastutkintoon valmistavana oppilaitoksena.

Ylioppilastutkinnon muutokset ja uusi opetussuunnitelma edellyttää valtakunnallisten syventävien kurssien järjestämistä sekä erityisen tuen ja oppilashuollon järjestämistä lukiossa.

Uusille ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille on hankittu kannettavat tietokoneet ja koulussa hyödynnetään ISOVerstaan verkko-opetuspalveluita. Verkko-opetusta toteuttavat opettajat osallistuvat täydennyskoulutukseen. Koko opettajakuntaa kannustetaan ja koulutetaan tietotekniikan hyödyntämiseen osana uudenaikaista lukio-opetusta. Nummi-Pusulan lukio osallistuu ISOverkoston ja pienten lukioiden verkostoihin.

9.5.4. Liikuntatoimi

Nummi-Pusulalla on useita ulkoliikuntapaikkoja, joista erityisesti nuorille on suunnattu 3 skeittipaikkaa, Nummella, Saukkolassa ja Pusulassa. Kuntaan on parhaillaan tekeillä myös frisbeegolf-rata. Ulko- ja sisäliikuntapaikkoja käytetään laajamuotoisesti lasten ja nuorten liikunnan edistämiseen.

Nummipusulalaiset seurat ja yhdistykset tarjoavat myös kunnan lapsille ja nuorille liikunnallista toimintaa (esim. liikunnalliset iltapäiväkerhot, palloilu ja yleisurheilu, hiihtokoulut). Kunta tukee toimintaa ostopalvelurahoituksen avulla.

Liikunnallista taiteen perusopetusta tarjoaa Nummi-Pusulan kunnan alueella tanssiopisto Vinha.

9.5.5. Nuorisotoimi

Nummi-Pusulan nuorisotoimen toiminta koostuu nuorisotiloista, erityisnuorisotyöstä, etsivästä nuorisotyöstä, nuorten työpajasta ja erilaisista tapahtumista ja retkistä. Nuorisotoimessa työskentelee nuorisotyöntekijä, erityisnuorisotyöntekijä, 2 etsivää nuorisotyöntekijää, joista toisen työajasta 50% on ohjattu työpajalle, työpajan vastaavasta ohjaajasta sekä kerho-ohjaajista.

Nummi-Pusulan nuorisotoimi järjestää toimintaa Saukkolan ja Pusulan nuorisotiloissa, lisäksi nuorisotoimella on tila Ikkalassa, jossa ei tällä hetkellä kuitenkaan toimintaa järjestetä. Nuorisotiloilla nuoret voivat viettää aikaa muiden ikäistensä seurassa, keskustella luottamuksellisesti ohjaajien kanssa sekä opetella erilaisia taitoja, kuten ruoanlaittoa. Nuorisotilojen toiminnassa otetaan huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävät näkökulmat.

Nuorisotyöntekijä tekee tiivistä yhteistyötä nuorisovaltuuston sekä lasten parlamentin kanssa, lasten ja nuorten osallisuuden lisäämiseksi.

9.5.6. Kirjasto, kulttuuri- ja museotoimi

Kulttuuri

Nummi-Pusulan pienestä koosta ja rajatuista taloudellisista resursseista johtuen eri aktiviteettien toteutumisessa on ensiarvoisen tärkeää seurojen ja yhdistysten tekemä vapaaehtois- ja talkootyö. Kunta toimii yhdistysten kanssa yhteistyössä ja yhdistykset toteuttavat ostopalvelumuodossa aktiviteetteja myös lapsille ja nuorille. Vapaa-aikatoimi tarjoaa taiteen perusopetusta omana toimintanaan lasten ja nuorten kuvataidekerhon muodossa. Ikähaarukka on 7-19-vuotiaat.

Kirjasto

Kirjastoissa pidetään tärkeänä lasten ja nuorten aineistojen jatkuvaa kehittämistä. Kirjastoauto käy kouluilla ja päiväkodeilla, on pyritty ottamaan huomioon

lapsiperheiden tarpeet myös muita pysäkkejä valittaessa. Auton valikoimaa uudistetaan jatkuvasti.

Yhteistyössä muiden LUKKI-kirjastojen ja koulujen kanssa on OPM:n avustuksien tuella järjestetty erilaisia projekteja lasten ja nuorten lukemisharrastuksen lisäämiseksi. Kouluilla järjestetään kirjavinkkausta, resurssien vähyyden vuoksi kuitenkin tämä toiminta on jäänyt vähäiseksi.

Järjestöjen ja vapaaehtoisten avulla pidetään satutunteja lapsille. Kirjastoissa järjestetään lasten ja nuorten kuvataidekerhojen ja koululaisten töiden näyttelyjä.

9.6. Vihdin kunta

9.6.1. Varhaiskasvatus

Päivähoito

Vihdissä on kunnallisia päiväkoteja 17 ja kunnallisia perhepäivähoitajia 36. Hallinnollisia päiväkodin /perhepäivähoidon johtajia on 12. Lapsia kunnallisessa päivähoitossa on 1439 ja heistä esiopetuksessa 379 lasta. Yksityisessä päivähoitossa yksityisen hoidon tuella ja kuntalisällä on 255 lasta. Kotihoidon tuella on 690 lasta. Vihdissä maksetaan kotihoidontuen kuntalisää alle 2-vuotiaista lapsista.

Kasvatuskumppanuus

Vihdissä on koulutettu kuusi kasvatuskumppanuuskouluttajaa, jotka kouluttavat henkilökuntaa. tavoitteena on saada koulutettua kaikki kasvatushenkilöt. Koulutus kestää 8 päivää.

Jokaisessa päiväkodissa ja perhepäivähoidon alueilla on tehty suunnitelma lapsen hoitosuhteen aloituksesta kasvatuskumppanuuden hengessä.

Esiopetus

Vihdissä annetaan esiopetusta kaikissa päiväkodeissa myös yksityisissä päiväkodeissa. Esiopetuksessa on 379 lasta. pelkässä esiopetuksessa on 100 lasta ja loput ovat esiopetuksen lisäksi päivähoitossa.

Varhainen puuttuminen

Vihdissä on 1 kiertävä erityislastentarhanopettaja ja kolme alueellista erityislastentarhanopettajaa ja lisäksi neljä ryhmässä toimivaa erityislastentarhanopettajaa, avustajia on 30, heistä suurin osa on ryhmäavustajia. Erityistä tukea tarvitsevia lapsia on 169 ja lisäksi seurannassa olevia lapsia on noin 100.

Varhaiskasvatuksessa laaditaan erityistä tukea tarvitseville lapsille vasun lisäosa, jossa sovitaan mahdollisista tukitoimista. Kolmiportaista tukea sovelletaan myös varhaiskasvatuksessa.

Esiopetuksessa toteutetaan kolmiportaista tukea ja laaditaan tehostetussa tuessa pedagoginen arvio ja erityisessä tuessa pedagoginen selvitys ja HOJKS.

Esiopetuksessa siirrytään erityisen tukeen erittäin harvoin. yleensä esiopetuksessa riittää tehostettu tuki.

Jokaisessa päiväkodissa on oma oppilashuoltoryhmä. Oppilashuollosta vastaa päiväkodin johtaja ja oppilashuoltoryhmään kuuluu ryhmän lastentarhanopettaja, alueellinen erityislastentarhanopettaja, psykologi ja neuvolaterveydenhoitaja. Kutsuttaessa osallistuvat varsinaisen oppilashuoltoryhmän ulkopuolisina osallistujina lastensuojelun henkilöstöä tai muita asiantuntijoita.

Päiväkotien ja koulujen oppilashuoltoryhmien lisäksi Vihdissä toimivat alueelliset repputiimit, joihin päiväkodin johtajat kuuluvat.

Vihdissä tehdään 4-vuotiaille lapsisille LENE kartoitukset yhteistyössä lastenneuvolan kanssa.

9.6.2. Perusopetus

Vihdin kunnassa on 14 perusopetuksenkouluja. Kuoppanummen ja Otalammen koulut ovat yhtenäiskouluja, joissa on vuosiluokkien 1-9 opetusta. Nummelan, Ojakkalan sekä Pappilanpellon koulut ovat vuosiluokkien 1-6 kouluja, joissa opetus järjestetään pääsääntöisesti vuosiluokkatasoisena opetuksena. Haimoon, Huhmarnummen, Jokikunnan, Oinasjoen, Tervalammen, Vanjärven sekä Vihtijärven koulut ovat vuosiluokkien 1-6 kouluja, joissa opetusta järjestetään yhdysluokkaopetuksena sekä vuosiluokkatasoisena opetuksena. Nummelanharjun koulu ja Vihdin yhteiskoulu ovat vuosiluokkien 7-9 kouluja.

Joustavan perusopetuksen ryhmä, kuntouttava luokka sekä valmistava luokka aloittavat toiminnan lukuvuoden 2012-2013 aikana. Vihdissä sijaitsevien lastensuojelulaitosten perusopetuksesta vastaa Vihdin kunta.

Vihdin kunnan kaikissa peruskouluilla on oppilashuoltoryhmät, jotka kokoontuvat säännöllisesti. Lisäksi kunnassa on oppilashuoltotyötä varten oman työryhmä, joka johtaa ja koordinoi koulujen oppilashuoltotyötä sekä toimii yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Oppilashuollollinen työ aloitetaan jo varhaiskasvatuksessa ja sitä jatketaan systemaattisesti perusopetuksen ajan. Toisella asteella toimii myös oppilashuolto sekä etsivä nuorisotyö vastaa niistä nuorista, joilla ei ole opiskelupaikkaa. Perusopetuksen tukitoimia on esitelty laajemmin edellä.

Kolmiportaisen tuen muodot

Perusopetuslaki muuttui vuoden 2011 alusta tietyiltä osin (laki perusopetuslain muuttamisesta 642/2010). Kuntien opetussuunnitelmat on päivitetty vuoden 2011 aikana uudistuneen lain vaatimusten mukaiseksi. Uusien perusteiden mukainen esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma on otettu käyttöön 1.8.2011 alkaen.

Opetussuunnitelma on luettavissa osoitteessa:

http://www.vihti.fi/palvelut/koulut_ja_opiskelu/koulut/perusopetuksen_opetussuunnitelma

Iltapäivätoiminta

Esiopetus, perusopetus, iltapäivätoiminta ja sosiaalitoimi tekevät yhteistyötä etenkin silloin, kun iltapäivätoiminnan paikkoja suunnitellaan. Koululaisten iltapäivätoiminnassa erityistä tukea tarvitsevien lasten ryhmiin sijoituksessa otetaan

huomioon ryhmäkoko ja ohjaajien määrä ja ryhmän soveltuvuus kunkin lapsen kohdalla tapauskohtaisesti. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla yleensä ryhmäkoko on pienempi ja tarpeen ja resurssien mukaan pyritään järjestämään lisää ohjaajaresurssia ryhmään.

9.6.3. Lukio

Lukion tuki- ja ohjausjärjestelmän tavoitteena on opiskelijan kokonaisvaltainen opiskelun ja opintojen etenemisen seuraaminen ja ennakoiva tukeminen: pyrkimyksenä on huomioida monipuolisesti opintojen eri vaiheissa ilmenevä tuen tarve. Lukion aloittaville on tarjolla perusopetuksen keskeisten oppisisältöjen kertausta erityisesti kielissä ja matematiikassa sekä myöhemmin mahdollisten oppimisvaikeuksien myötä tuki- ja oppimistaidon kurssseja. Lukio tekee nivelvaiheen yhteistyötä pääsääntöisesti oman kunnan yläkoulujen kanssa. Lukuvuoden alussa pidettävällä tiedonsiirtopalaverilla saadaan siirrettyä tärkeää tietoa lukion aloittavista opiskelijoista sekä lukion opettajille että opiskelijahuoltoryhmälle. Tiedonsiirron pohjana on huoltajien suostumus tietojen siirtoon.

Lukion opiskelijahuolto huomioi kokonaisvaltaisesti erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan. Opiskelijahuoltoryhmään kuuluvat rehtori, apulaisrehtori, opinto-ohjaajat, terveydenhoitaja ja erityisopettaja sekä konsultoivina koulukuraattori ja psykologi. Ryhmä kokoontuu noin kolmen viikon välein, tarvittaessa useamminkin, ja sen toiminta perustuu vahvasti ehkäisyyn, ennakoinnin ja nopean auttamisen periaatteille. Opiskelijahuoltoryhmä seuraa kokouksissa käsiteltyjen opiskelijoiden asioiden kehittymistä ja ohjaa tarvittaessa oikeiden tukipalvelujen pariin. Vihdissä lukioikäisiä palvelee nuorisosasema, jonne nuori voi ottaa myös itse yhteyttä. Nuorisopsykiatriselle poliklinikalle lähetteen voi tehdä terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi.

Lukion ohjausjärjestelmä on laadittu siten, että kaikilla koulun aikuisilla on vastuu nuoren kasvun, kehityksen ja jaksamisen seuraamisesta. Ryhmänohjaaja seuraa opiskelijoidensa opintojen etenemistä ja opinnoissa selviytymistä seuraamalla jaksotodistuksia sekä haastatteleamalla ryhmänsä opiskelijat ensimmäisenä ja toisena opiskeluvuotena. Jaksotodistusten ja haastattelujen perusteella päästään nopeasti kiinni opiskelijoiden mahdolliseen tuen tarpeeseen. Ryhmänohjaajat ovat tarvittaessa yhteydessä opiskelijoiden huoltajiin ja tekevät yhteistyötä aineenopettajien ja opinto-ohjaajien kanssa opiskelijoiden tukemiseksi. Aineenopettajat seuraavat kurssien aikana opiskelijoiden yleistä opiskeluotetta, motivaatiota, menestymistä sekä poissaoloja. Tarvittaessa aineenopettajat ja ryhmänohjaajat ilmoittavat huolensa opiskelijasta opinto-ohjaajille erillisellä huoli-lomakkeella, joka on ns. nopean puuttumisen työkalu.

Ohjauksen yleisenä tavoitteena on tukea ja edistää opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia, hyvinvointia ja jatko-opiskelusuunnitelmia. Opinto-ohjaajat seuraavat, tukevat ja ohjaavat kaikkia lukion opiskelijoita yhdessä ryhmänohjaajien kanssa. Erityisesti heikosti menestyviä ja putoamisvaarassa olevia tai muuten erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita tuetaan erilaisin järjestelyin yhdessä sidosryhmien kanssa. Tarvittaessa opiskelija ohjataan toisen koulutusmuodon pariin. Lukio tekee tiivistä yhteistyötä etsivän nuorisotyön kanssa niistä opiskelijoista, jotka ovat syystä tai toisesta keskeyttäneet lukion tai siirtyneet muualle opiskelemaan. Yhteistyön tavoitteena on ehkäistä lukion keskeyttänyttä nuorta putoamasta koulutuksen ulkopuolelle.

9.6.4. Liikuntatoimi

Liikuntalaki ja kansallinen liikuntaohjelma määrittää kunnan vastuun liikuntapalveluista. Perusopetuksen opetussuunnitelmat edellyttävät ja tukevat liikuntakasvatuksen toteuttamista kunnassa. Uimakoulunopettaja, liikunnanohjaajat ja erityisliikunnanohjaajat vastaavat käytännön liikuntatoiminnan järjestämisestä yhdessä liikuntajärjestöjen kanssa. Yhteistyötä tehdään myös varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen moniammatillisen oppilashuoltotyön kanssa.

9.6.5. Nuorisotoimi

Nuorisotoimi tukee nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista nuorisolain mukaisesti. Nuorisotoimi tarjoaa kouluikäisille koulukerhotoimintaa, leiritoimintaa sekä muuta vapaa-ajan ohjelmaa. Nuoriso-ohjaajat ja erityisnuorisotyöntekijä suunnittelevat sisällöt järjestettäviin toimintoihin yhteistyötahojen kanssa sekä tekevät tarvittaessa yhteistyötä perusopetuksen ja lukiokoulutuksen moniammatillisen oppilashuoltotyön kanssa.

Etsivän nuorisotyön Vimma- hankkeen työntekijät ohjaa 16 –25 –vuotiaita ilman opiskelupaikkaa jääneitä, toisen asteen opinnot keskeyttäneitä sekä työttömiä nuoria työ- ja koulutusuralle. Hankkeen työn-tekijät ohjaavat myös kohdennetusti peruskoulun päättöluokkalaisia nivelvaiheen yli.

Etsivän nuorisotyön tueksi Nuorisopalveluissa on aloitettu myös valmistelutyö nuorten työpajatoiminnan aloittamiseksi Vihdissä. Etsivän työn ja työpajan palveluilla pyritään valmistautumaan vuonna 2013 voimaan tulevan nuorten yhteiskuntatakuun haasteeseen.

9.6.6. Kirjasto-, kulttuuri- ja museotoimi

Kirjastolain mukaan kunnan tehtävänä on järjestää kirjasto- ja tietopalvelut itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Tavoitteena on edistää eri-ikäisen väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia mm. sivistykseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kirjastopalvelut

Kirjojen hankinnasta yli 40 % kohdistuu lasten ja nuorten kirjoihin. Kirjojen lisäksi kokoelmiin hankitaan monipuolisesti lehtiä, äänikirjoja, elokuvia ja musiikkiaineistoa määrärahojen puitteissa. Vanhentunutta ja huonokuntoista aineistoa on poistettu aktiivisesti ja sitä on korvattu uudemmalla aineistolla. Kokoelmien käyttöä tuetaan laatimalla valikoimaluetteloita, tekemällä näyttelyitä ja laatimalla kirjaesittelyjä kirjaston lisäksi verkkosivuille, Facebookin ja Twitteriin. Aineistoa saa lisäksi käyttöönsä Vihdin kokoelmaa laajemmin Lukki-kirjastokimpasta kerran viikossa sekä kaukopalvelun avulla. Kirjastoon voi tehdä myös hankintaesityksiä erilaisesta aineistosta. Lasten aineistosta ei peritä sakkomaksuja.

Kirjastoauto palvelee haja-asutusalueen päiväkoteja, perhepäivähoitajia, kouluja ja asukkaita. Sähköisiä palveluja kuten uusintaa, varausta, musiikkikirjastoa ja Facebookia käyttää yhä useampi. Kirjastojen tilat ja tietokoneet ovat käytettävissä

perheiden, lasten ja nuorten omaehtoiseen palvelujen käyttöön, opiskeluun ja ajanviettoon.

Alle kouluikäisille lapsille on viikoittain satutunteja ja kuukausittain vauva- ja iltasatutunteja sekä ohjelmallisia teemasatutunteja, joihin kutsutaan ryhmiä päiväkodeista ja kouluilta. Kuukausittain on järjestetty tietokilpailu alle 15-vuotiaille. Vuosittain kerätään Lorupussi-lehteen aineistoa päiväkodeilta ja alakouluilta ja Lukuakvaario aktivoi lasten lukuharrastusta kesäisin. Kesäleiriläisille järjestetään sovittaessa ohjelmaa.

Projektirahoituksilla on toteutettu vuosittain erilaisia hankkeita samalla kun niiden avulla on pystytty kehittämään omaa toimintaa. Vuonna 2011 tehtiin vuosittain päivittyvä lukudiplomi ja satudiplomi päiväkotien, koululaisten ja muidenkin käyttöön lukuharrastusta tukemaan samoin kuin toteutettiin suvaitsevaisuuteen liittyvä projekti yhdessä päiväkodin kanssa. Vuodelle 2012 on haettu avustusta mm. lasten lorutukseen ja nuorten vinkkaukseen.

Päiväkoti- ja kouluyhteistyö

Kirjastoyhteistyö on kirjattu perusopetuksen opetussuunnitelmiin. Vihdissä on käytössä vuonna 2011 päivitetty yhteistyösuunnitelma, jossa määritellään erilaiset yhteistyömuodot ja kehittämiskohteet päivähoidon, koulun ja Luksian kanssa. Kirjasto lähettää jokaiselle ekaluokkalaiselle syksyisin "starttipaketin", jossa on ohjeet kirjastokortin hakemista varten, tietoa kirjastosta sekä erilaisia valikoimaluetteloita, kuten helppolukuiset kirjat. Päiväkodit ja koulut voivat lainata ns. yhteisökortilla, jolloin lainoista ei peritä ilmoitus- eikä myöhästymismaksuja. Varsinkin haja-asutusalueen päiväkodeille ja kouluille toimitetaan runsaasti lainoja, teema-aineistoja ja pulpettilukukirjoja, ns. kirjakasseja, kirjastoauton mukana siirtolainoiksi pidemmällä laina-ajalla. Siirtolainoina muista kirjastoista toimitetaan myös vieraskielistä kirjallisuutta. Päiväkodit ja koulut voivat halutessaan hakea poistokirjoja maksutta käyttöönsä.

Päiväkoti- ja kouluryhmiä käy säännöllisesti tutustumassa kirjastoon ja kirjastonkäyttöön. Koululaisille ja opiskelijoille annetaan sekä tiedonhaun opetusta että tekijänoikeuksiin liittyvää koulutusta. Ruotsinkieliselle päiväkodille ja koululle tarjotaan kirjastopalveluja heidän omalla äidinkielellään. Kirjastossa käy paljon myös ns. omatoimiryhmiä päiväkodeista ja kouluilta opettajan johdolla. Kirjavinkkausta kouluilla ja päiväkodeilla tehdään resurssien mukaan. Eryteisesti avustusmäärärahoilla se on ollut mahdollista myös haja-asutusalueille. Päiväkodit ja koulut saavat käyttää kirjastojen näyttelytiloja piirustusten ja töiden esillepanoon.

Kuntien kulttuuritoiminta perustuu lakiin, jonka mukaan kunnan tehtävänä on edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa kunnassa. Kunnan tehtävänä on järjestää kunnan asukkaille myös mahdollisuuksia taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla. Kulttuuriharrastuksia tuetaan lähinnä avustamalla toimijoita kunnan taloudellisten resurssien puitteissa.

Museolain mukaan museotoiminnan tavoitteena on mm. vahvistaa ymmärrystä kulttuurista, historiasta ja ympäristöstä säilyttämällä kulttuuriperintöä tuleville sukupolville. Tutkimus, opetus, tiedonvälitys sekä näyttely- ja julkaisutoiminta kuuluvat museoiden tehtäviin.

Kirjastolla, museolla ja kulttuuritoiminnalla on vuosittain erilaista yhteistyötä näyttelyiden, luentojen ja tapahtumien järjestämisessä

9.7. Karkkilan kaupunki

9.7.1. Varhaiskasvatus

Päivähoito

Karkkilan kaupungissa on kunnallisia päiväkoteja 3, kunnallisia perhepäivähoitajia 20. Lapsia kunnallisessa päivähoidossa on 370 joista esiopetuksessa on 109. Varhaiskasvatusyksiköidenjohtajia on 3 ja kasvatushenkilöstöä päiväkodeissa on 47. Yksityisiä päiväkoteja on 2 joissa on 49 lasta, näistä esiopetuksessa on 12

Esiopetus

Esiopetusta Karkkilassa järjestetään neljän alakoulun yhteydessä. Vuoropäivähoitoa tarvitseville lapsille esiopetus järjestetään päiväkodin yhteydessä. Lisäksi yksityiset päiväkodit. Myös yksityisissä päiväkodeissa järjestetään esiopetusta.

Varhainen puuttuminen

Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa toteutetaan varhaista puuttumista ja ns. kolmiportaista tukea, jossa lasta pyritään tukemana opiskelussaan ja hyvin voinnissaan yhteistyössä perheiden ja muiden toimijoiden kanssa niin, että he pystyisivät etenemään opinnoissaan ja kasvamaan normaaleissa ja tasapainoisissa olosuhteissa omien edellytystensä mukaisesti. Kolmiportaisen tuen malli on esitetty alla.

9.7.2. Oppimisen tuki Karkkilassa

Kolmiportainen tuki

Yleinen tuki

Yleinen tuki kuuluu kaikille oppilaille. Yleisen tuen muotoja ovat esimerkiksi oppilaanohjaus, tukiopetus, eriyttäminen, laaja-alainen erityisopetus ja läksyparkki.

Tehostettu tuki

Tehostettuun tukeen siirrytään, mikäli yleinen tuki ei riitä. Tässä yhteydessä oppilaasta laaditaan moniammatillisesti pedagoginen arvio yhteistyössä huoltajien kanssa. Kaikille tehostettuun tukeen siirtyville oppilaille tehdään oppimissuunnitelma, johon kirjataan oppilaan vahvuudet, tuen tarpeet ja tarvittavat tukitoimet. Tehostetun tuen muotoja ovat yleisen tuen lisäksi esimerkiksi ohjaus- ja tukipalvelut, joustavat ryhmittelyt ja avustajapalvelut.

Erityinen tuki

Oppilaalle, jolle tehostettu tuki ei riitä, tehdään pedagogiseen selvitykseen perustuva erityisen tuen päätös. Siinä päätetään oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset ohjaus- ja avustajapalvelut ja tarvittaessa yksilöllistettävät oppiaineet. Erityisen tuen piirissä oleville oppilaille laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS.

Erityistä tukea voidaan antaa

- kokonaan yleisopetuksen luokassa
- yleisopetuksen luokassa erityisopettajan tuella
- yleisopetuksessa avustajan tukemana
- erityisopetuksessa, osittain integroituna yleisopetuksen ryhmiin
- kokonaan erityisopetuksen pienluokassa

Erityisopetus Karkkilan kouluissa

Osa-aikaista erityisopetusta järjestetään pienryhmässä, samanaikaisopetuksena ja joustavin ryhmäjäjestelyin. Jokaisessa kaupungin koulussa toimii laaja-alainen erityisopettaja, joka antaa osa-aikaista erityisopetusta.

Muu tuki

Kouluilla on toimiva koulukummijärjestelmä, oppilaskunnat, tukioppilastoimintaa, iltapäivätoimintaa sekä monipuolista kerhotoimintaa.

9.7.3. Karkkilan nuorisotoimi

Karkkilan nuorisotoimen tavoitteena on päihteetöntä toimintaa järjestämällä tukea karkkilalaisten nuorten kasvua terveeseen aikuisuuteen ja oman elämän hallintaan. Nuorisotoimi kuuluu yhtenä osana kaupungin vapaa-aikatoimeen.

Nuorisotoimi järjestää Avointen ovien iltoja keskustassa Yhteiskoulun kanssa samassa rakennuksessa sijaitsevassa nuorisotila Kita:ssa elokuusta toukokuun alkuun ja ohjattua toimintaa koulujen loma-aikoina leireillä ja retkillä.

Nuorisotila Kita on avoinna maanantaisin, tiistaisin ja torstaisin klo 16.00-21.00. Avoimissa ovissa käy paljon nuoria. Keskimäärin nuoria on tiloilla illassa 30. Suurin osa heistä on vakiokävijöitä, osa satunnaisia vierailijoita.

Toivikkeen päiväkodin alakerrassa sijaitsee nuorisotoimen bändikämpä, josta paikallisilla aloittelevilla bändeillä on ollut mahdollisuus käyttää. Kaupungin omistuksessa on Vuotinaisten leirikeskus, jossa nuorisotoimella on mahdollisuus järjestää leirejä lapsille ja nuorille koulujen loma-aikoina.

Etsivä nuorisotyö on aloitettu OKM:n avustuksella Karkkilassa marraskuussa 2010.

Etsivää nuorisotyötä on toteutettu yhden nuoriso-ohjaajan työpanoksella. Etsivän nuorisotyön keskeisimpiä yhteistyötahoja ovat nuorten työpaja, yhteiskoulu, sosiaalitoimi, te-toimisto, Typ, oppilaitokset, poliisi ja seurakunnan nuorisotyö.

Etsivän nuoriso-ohjaajan työnkuvaan kuuluu opiskeluista ja työelämästä putoamisvaarassa olevien tai jo pudonneiden alle 29-vuotiaiden nuorten tavoittaminen ja ohjaus, Ruukintyöpajan nuorten ohjaus ja jatkosuunnitelmien teko sekä nivelvaiheohjaus yhteistyössä yhteiskoulun oppilaanohjaajan ja sosiaaliohjaajan kanssa.

Etsiväntöön toimintamallina on antaa nuorille mahdollisuus luottamukselliseen aikuiskontaktiin, jotta nuoret voivat saada apua ongelmiinsa, silloin kun he itse ovat siihen valmiita. Työskentely muotoutuu yksilöllisesti kunkin nuoren tilanteen mukaan. Yksilöohjauksen alkuvaiheessa nuoren tilanne kartoitetaan ja asetetaan tavoitteita yhdessä työskentelylle. Työskentely nuoren kanssa voi olla esimerkiksi keskustelua, neuvontaa, rinnalla kulkemista ja nuoren tutustuttamista eri palveluihin.

Työllä ei pyritä korvaamaan mitään olemassa olevaa palvelujärjestelmää, tarkoituksena on tehostaa näiden palveluiden toimintaa, löytää ne nuoret jotka jostain syystä eivät ole ohjautuneet palveluiden piiriin.

Moniammatillinen verkostoyhteistyö

(Karkkilassa toimii ennaltaehkäisevä päihdetyöryhmä Pilke sekä moniammatillinen työryhmä Tinu.

Pilkkeessä toimii nuoriso-ohjaaja, poliisi, koulukuraattori, sosiaaliohjaaja, vapaa-ajanohjaaja, perhetyöntekijä, seurakunnan nuoriso-ohjaajat, kouluterveydenhoitaja ja kolmannen sektorin edustaja.

Pilke järjestää mm. päihdekasvatusta 6.- ja 7.-luokkalaisille oppilaille

Tinun päämääränä on tunnistaa ja puuttua varhain nuorten pahoinvointiin. Tinussa toimii nuoriso-ohjaaja, poliisi, koulukuraattori, sosiaaliohjaaja, lastensuojelun sosiaalityöntekijät sekä lasten ja nuorten työryhmästä psykologi ja psykiatrian erikoissairaanhoidaja.) Henkilöresurssien takia ei toimi

Karkkilan nuorisotyö ja Karkkilan ev.lut seurakunta pitävät keskiviikkoisin yhteistyössä nuorten Olkkaria seurakunnan nuorisotiloilla.

Karkkilassa toimivat seurakunnat järjestävät yhteistyössä kahtena lauantaina kuukaudessa hengellistä avointa nuorisotoimintaa (Hope Cafe). Nuorisotoiminta osallistuu toimintaan sovitusti, muutamia kertoja kevään ja syksyn aikana.

Nuorisoyhdistykset toimivat osaltaan yhtenä tekijänä nuorisotyön palveluissa. Niiden kautta järjestetään erilaista leiritoimintaa ja koulutusmahdollisuuksia.

Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen

Nuorten osallisuutta tuetaan avoimessa nuorisotyössä osallistavan toiminnan avulla. Karkkilan nuorisotilayhdistys ry koostuu karkkilalaisista nuorisotiloilla käyvistä aktiivisista nuorista.

Nuorten vaikuttamismahdollisuuksia pyritään kehittämään OKM:n myöntämällä avustusrahalla. Keväällä 2012 otetaan kunnassa käyttöön Aloitekanava.

Ruukinpaja

Karkkilan Nuorten työpajatoiminnan tavoitteena on nuoren suunnitelmallinen ja tarkoituksenmukainen siirtyminen koulutukseen, työhön tai muuhun toimenpiteeseen sekä nuoren elämänhallinnan vahvistamiseen.

Ruukinpaja on nuorten työpaja, joka työllistää nuoria 17-25 -vuotiaita karkkilalaisia erilaisiin kädentaitoja vaativiin tehtäviin. Pajatyöskentely aloitetaan yleensä harjoittelukuviolla (3-6kk), jonka jälkeen seuraa maksimissaan puolen vuoden tuettu työjakso pajalla. Työjakson aikana selvitetään nuoren tilannetta, tarkoituksena saada nuori sijoittumaan kouluun tai työelämään ym. muihin toimintapaikkoihin.

Ruukinpaja tarjoaa myös mahdollisuuksien mukaan oppisopimuskoulutusta: puusepän- puualanartesaanin-pintakäsittelyn ja graafisen alan perustutkinto

Etsivä nuoriso-ohjaaja on hyvänä apuna nuoren elämänpolkua kartoitettaessa pajalla.

Mikä toimi hyvin

- Avoin nuorisotyö
- Yhteistyö Karkkilan ev.lut. seurakunnan kanssa
- Ruukinpaja

Kehitettävää

Etsivä nuorisotyö ja Ruukinpaja

- Etsivän nuorisotyön lisääminen Ruukinpajan tehostettuun ohjaukseen.
- Ennaltaehkäisevän työn kehittäminen sekä työparimallin tehostaminen koulussa tapahtuvan etsivän nuorisotyön kanssa > Nopea puuttuminen tilanteeseen, jossa nuori on luisumassa koulutuksen ulkopuolelle.
- Monialainen yhteistyö > Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto
- Työn näkyvyyden lisääminen kunnassa

Nuorisotyö

- Nuorisotoimen ja koulutoimen yhteistyö
- Seudullinen yhteistyö lähialueiden kuntien kanssa
- Yhteistyö kunnassa toimivien järjestöjen kanssa
- Ennaltaehkäisevä päihdetyö
- Varhaisnuorisotyö ja kerhotoiminta
- Nuorisotoimintaa ympäri vuoden

Liikuntapalvelut

Liikuntalaki ja kansallinen liikuntaohjelma määrittää kunnan vastuun liikuntapalveluissa. Lisäksi opetussuunnitelmat tukevat liikuntakasvatuksen toteuttamista kunnassa. Vapaa-aikaohjaaja vastaa käytännön liikuntatoiminnan järjestämisestä yhdessä työväenopiston kanssa. Vapaa-aikasihteerin toimenkuvaan kuuluu vastata liikunta asioissa kolmannelle sektorille. Vapaaehtoistyönkoordinaatio on käynnistynyt karkkilan kaupungin strategian pohjalta ja vapaaehtoistyönkoordinaattori toimii yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa.

Vapaa-aikatoimeen kuuluvat liikuntatoimi ja nuorisotoimi, jotka tekevät aktiivisesti yhteistyötä keskenään. Liikuntatoimen yhteistyö järjestöjen ja seurojen kanssa toimii myös hyvin. Karkkilassa onkin aktiivisia järjestöjä ja liikuntaseuroja jotka tarjoavat monipuolista liikuntaa niin alle kouluikäisille kun vanhemmille lapsille ja nuorille. Liikuntatoimi tukee lasten ja nuorten harrastustoimintaa antamalla seuroille ja järjestöille liikunta ja harrastetilat maksutta käyttöön. Kaupungilla on myös hyvät ulkoliikuntapaikat, joita seurat, järjestöt ja harrastajat voivat maksutta käyttää. Liikuntatoimi ostaa ostopalveluina seuroilta ja järjestöiltä lasten ja nuorten harrastustoimintaa esim. leirit, urheilukoulut ja tapahtumat.

Liikuntatoimella on liikuntatoimintaa päiväkotikäisille ja sitä nuoremmille lapsille mm. muksujumppa, vauvajumppa ja äiti-lapsi ryhmä. Päivähoidossa olevien lasten liikuntatoimintaa liikuntatoimi tukee antamalla liikuntatilat päivähoiton käyttöön.

Esikoululaisille ja koululaisille liikuntatoimi järjestää kesäisin alkeisuimakouluja ja jatkoimakoulun kaupungin uimarannoilla. Liikuntatoimi järjestää myös 1-luokkalaisille uinninopetusta uimahallissa. Liikuntatoimi on ollut kehittämässä ja aloittamassa koulujen liikuntakerhotoimintaa, jotka toimivatkin tällä hetkellä hyvin aktiivisesti kouluillamme. Yhteistyönä koulujen ja liikuntatoimen kanssa suunnitellaan hanketta, jonka tavoitteena on lisätä tunti liikuntaa lasten päivään.

Nuorten ja aikuistuvien nuorten (alle 18v) liikuntaa liikuntatoimi tukee maksuttomalla kuntosalikäytöllä. Nuorisotoimen kanssa liikuntatoimi tekee aktiivisesti yhteistyötä mm. leiritoiminta, nuorisotilatoimikunnan tapahtumat, loma-aikojen toimintaa. Yhteistyönä yhteiskoulun ja liikuntatoimen kanssa suunnitellaan hanketta, jonka tavoitteena on lisätä tunti liikuntaa lasten päivään.

Kehittämistoimenpiteet

- Lasten ja nuorten liikuntapalveluja pitäisi laajentaa, monipuolistaa ja ylläpitää esim. tuntiohjaajien palkkaaminen.
- Lisätä hankerahoituksilla toimintaa kouluihin ja päiväkoteihin.
- Lasten ja nuorten liikuntaharrastepaikkojen lisääminen ja monipuolistaminen esim. skeittiparkki

9.7.4. Karkkilan kirjastopalvelut

Miten toiminta on vastuutettu

Kirjastolain mukaan kunnan tehtävänä on järjestää kirjasto- ja tietopalvelut itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia mm. sivistykseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kirjastokimppayhteistyöllä tarjotaan käytettäväksi Lukki-kirjastojen aineistot ja Web-origon verkkopalvelut.

Yleistä

Karkkilan kirjastopalveluja kehitetään vastaamaan eri-ikäisten lasten luku- ja tiedontarpeita. Karkkilan kaupunki on ollut vuodesta 2008 mukana Suomen Kulttuurirahaston Kirjatalokoot - hankkeessa. Kirjasto on käyttänyt tätä tukea erityisesti lasten- ja nuortenkirjallisuuden hankintaan. Lisäksi vuonna 2009 kirjastossa tarkennettiin työnjakoa; nyt kirjastossa on kirjastonhoitaja, joka vastaa lasten ja nuorten osaston hankinnoista ja kehittämisestä sekä yhteistyöstä päiväkotien ja koulujen kanssa.

Kirjasto hankkii monipuolisesti aineistoa lasten ja nuorten sekä heidän perheiden käyttöön. Kirjojen lisäksi lapsille ja nuorille on tarjolla esimerkiksi sarjakuvia, lehtiä, äänikirjoja, musiikkiaineistoa sekä elokuvia ja pelejä. Karkkilan kirjaston omia kokoelmia täydentävät lisäksi Lukki-kirjastojen kokoelmat. Muista Lukki-kirjastoista perheet voivat seutulainata teoksia, joita Karkkilassa ei ole. Seutulainat kuljetetaan Karkkilaan kerran viikossa. Kirjastolle voi tehdä myös hankintatoiveita.

Aineistot ovat käytettävissä maksutta varaus- ja ilmoitusmaksuja lukuun ottamatta. Näin edistetään erilaisista kotitaustoista tulevien lasten ja nuorten mahdollisuutta opiskeluun ja itsensä kehittämiseen. Kirjasto tuo päiväkotien ja koulujen välisen yhteistyön kautta esille lukemisen merkitystä kielen oppimisessa ja lapsen kehitymisessä.

Kirjaston tilat ovat lasten ja nuorten käytettävissä omaehtoiseen toimintaan ja oleskeluun. Kirjastojen internetpäätteet ovat käytettävissä hyöty- ja huvikäyttöön myös niille lapsille ja nuorille, joilla ei ole laitteita kotona. Kirjastossa voi käyttää myös omia kannettavia mikroja langattomalla yhteydellä. Kirjastossa lapset voivat tavata

kavereita ja perheet voivat viettää aikaa mm. lukemalla yhdessä ja käyttämällä kirjaston palveluita sekä kirjastoammattilaisten asiantuntija-apua esim. tiedonhaussa.

Kirjaston kotisivuilla on lapsille ja nuorille omat sivut, joiden avulla kirjasto ohjaa lapsia ja nuoria ja heidän perheitään käyttämään kirjaston palveluja. Kotisivujen avulla kirjasto pyrkii innostamaan lapsia lukuharrastuksen pariin. Kotisivujen uutuuslinkkien kautta lapset ja nuoret näkevät esimerkiksi, mitä kirjoja kirjastoon on tullut viimeisen 3 kuukauden aikana tai, mitä kirjastossa tapahtuu.

Miten leikki-ikäisen lapsen ja perheen hyvinvoinnista huolehditaan?

Alle kouluikäisille lapsille on jo vuosikymmenten ajan järjestetty satutunteja MLL:n satutätien kanssa. Satutunneilla lapsille luetaan mielikuvitusta herättäviä tarinoita, joita kuuntelemalla lapset oppivat, miltä kieli kuulostaa ja miten sitä käytetään. Kirjasto tekee yhteistyötä päiväkotien ja esiopetusryhmien kanssa ja kirjasto kutsuu syksyisin em. toimijat lasten kanssa ohjatulle kirjastokäynnille seuraavan talven aikana. Kirjastokäynnin yhteydessä lapsille annetaan kirjaston esite "Lähe mun kaa kirjastoon". Esitteessä kerrotaan kirjaston palveluista ja lukemisen merkityksestä lapsen kehityksessä. Lapsi voi viedä esitteen vanhemmille, isovanhemmille, kummille tai muulle haluamalleen henkilölle, jonka hän haluaa mukaansa kirjastoon.

Päiväkodeille ja esiopetusryhmille tehdään myös niiden toiveiden mukaisia kirjapaketteja, joita ne voivat lainata ns. yhteisökortilla. Yhteisökorttiasiakkailta ei peritä ilmoitus- eikä myöhästymismaksua. Päiväkodit voivat hakea veloituksetta käyttöönsä kirjastosta poistettua materiaalia. Kirjaston henkilökunta esittelee kirjallisuutta resurssien mukaan sekä lapsille että aikuisille.

Miten ala- ja yläasteikäisen lapsen ja perheen hyvinvoinnista huolehditaan?

Koulujen kanssa tehdään yhteistyötä. Syksyllä kaikille ala-asteiden luokille lähetetään kirjastovierailukutsu. Kullekin luokka-asteelle on tehty oma ohjelmansa, mutta vierailun sisältö rakennetaan aina myös opettajan toiveiden mukaan. Kirjastokäynnin yhteydessä lapsille ja nuorille annetaan kirjaston esite "Lähe mun kaa kirjastoon". Esitteessä kerrotaan kirjaston palveluista ja lukemisen merkityksestä lapsen kehityksessä. Lapsi voi viedä esitteen vanhemmille, isovanhemmille, kummille tai muulle haluamalleen henkilölle, jonka hän haluaa mukaansa kirjastoon.

Kirjasto tarjoaa mahdollisuudet tiedonhankintaan osaavan henkilökunnan ja monipuolisen aineiston avulla. Tavoitteena on kehittää lasten ja nuorten kriittisiä tiedonhakutaitoja. Kirjavinkkausta tehdään resurssien mukaan, erityisesti Uudenmaan ELY - keskuksen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämien avustuksien tuella. Kouluille toimitetaan kirjapaketteja eri teemoista opettajien toivomusten mukaan. Koulujen pyynnöstä kirjasto on hankkinut 8 kirjasarjaa, joissa kussakin on kuusi samaa kirjaa. Koululuokassa on kirjasarjan avulla mahdollisuus ryhmissä keskustella kirjoista, kun useampi oppilas on lukenut saman kirjan.

Kirjasto on mainio paikka lautapeliä pelaamiseen. Lapsi ja nuori voi tulla kavereiden kanssa pelaamaan kirjastoon omaa tai kirjaston lautapeliä.

Miten aikuistuvan nuoren ja perheen hyvinvoinnista huolehditaan?

Ala- ja yläkouluikäisenä nuori saa tietoa erilaisista kirjaston tarjoamista mahdollisuuksista elinikäisessä oppimisessa ja kirjallisuuden harrastamisessa. Hän

oppi hakemaan kirjastosta tietoa opiskelun tueksi, virkistykseen tai itsensä kehittämiseen. Kirjaston tilat ovat nuoren käytettävissä omaehtoiseen palvelujen käyttöön. Toki nuori voi aina tukeutua myös kirjastoammattilaisten asiantuntija-apuun.

Nuorilla on myös mahdollisuus rakentaa kirjastoon näyttely liittyen omiin harrastuksiin.

Karkkilan kaupunginkirjaston Kirjastogalleria on tarkoitettu paitsi seutukunnan eri kulttuuritahojen myös yksityisten henkilöiden näyttelyiden pitopaikaksi. Kirjastogalleriasta ei peritä maksua.

Mikä toimii hyvin?

- Kirjaston ja koulun yhteistyö.
- Perheet käyttävät kirjaston palveluita.
- Lapset ja nuoret käyttävät kirjaston palveluja ja viettävät aikaa kirjaston tiloissa.

Miten riskiryhmät on tunnistettu

Lukuharrastus on vähentynyt koko Suomessa, mutta Karkkilassa lasten ja nuorten osaston lainaus on ollut kasvussa viimeisten vuosien aikana johtuen lähinnä lisääntyneestä koulu yhteistyöstä. Kirjavinkkausmenetelmää on käytetty resurssien mukaan, lähinnä ulkopuolisen rahoituksen turvin. Karkkilan kirjastolla on kehitettävää kuitenkin nuorten aikuisten lukuharrastuksen lisäämisessä.

Vuonna 2010 Karkkilan asukkaista oli 20,74 % alle 18-vuotiaita ja heidän määrä oli 1910 henkilöä, joista nuoria aikuisia eli 15-17-vuotiaita oli 337. Kirjaston lasten ja nuorten osaston kokonaislainojen määrä oli 68581 kpl mikä on 46,24 % kirjaston kokonaislainoista: Lasta kohden lainaus oli 35,91 kappaletta henkilöä kohden.

9.7.5. Museo- ja kulttuuritoimi

Museolain mukaan museotoiminnan tavoitteena on mm. vahvistaa ymmärrystä kulttuurista, historiasta ja ympäristöstä säilyttämällä kulttuuriperintöä tuleville sukupolville. Tutkimus, opetus, tiedonvälitys sekä näyttely- ja julkaisutoiminta kuuluvat museoiden perustehtäviin. Museo vahvistaa paikallista identiteettiä.

Karkkilan ruukkimuseo tekee yhteistyötä koulujen ja päiväkotien kanssa kulttuuriperinnön välittämiseksi. Lapset ja nuoret tutustuvat museon näyttelytoimintaan erilaisten teema- ja elämysopastusten muodossa. Lapsille järjestetään myös työpajoja.

Kuntien kulttuuritoiminta perustuu lakiin, jonka mukaan kunnan tehtävänä on edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa kunnassa. Kunnan tehtävänä on myös järjestää kunnan asukkaille mahdollisuuksia taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla.

Taiteen perusopetuksen tavoitteena on kehittää lapsen ja nuoren valmiuksia ilmaista itseään ja antaa edellytyksiä hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatillisen ja korkea-asteen koulutukseen. Opiskelussa on keskeistä taiteen tekemisen ja sen kokemisen ilo ja uteliaisuus sekä uskallus tulkita taidetta persoonallisesti.

Taiteen perusopetusta antavat Karkkilan musiikkikoulu, Karkkilan kuvataidekoulu sekä Luoteis-Uusimaan tanssiopisto Vinha.

10. TERVEYS- JA TERAPIAPALVELUT

Karviaisen lasten ja nuorten palvelulinja tuottaa alueen kunnille terveys- ja terapiapalveluita, joita ovat terveyskeskuspsykologien, puheterapeuttien ja toimintaterapeutin palvelut sekä perheneuvolan ja nuorisoaseman palvelut. Tarvittaessa terveys- ja terapiapalveluista ohjataan erikoissairaanhoidon palveluihin; lasten- ja nuortenpsykiatriin, lastenneurologisiin sekä foniatrian jatkotutkimuksiin.

10.1. Perheneuvonta

Karviaisen perheneuvola palvelee koko Karviaisen alueen lapsiperheitä. Perheneuvolassa on 4 psykologin vakanssia, 2 sosiaalityöntekijän vakanssia sekä konsultoiva lastenpsykiatri. Perheneuvola auttaa 0–12-vuotiaiden lasten kasvatukseen sekä sosiaaliseen ja tunne-elämän kehitykseen liittyvissä asioissa. Karviaisen perheneuvolan palvelu on luottamuksellista ja maksutonta. Perhe ottaa itse yhteyttä ohjaus- ja neuvontapuhelimeen. Kehottavilta tahoilta toivotaan kuitenkin perheen luvalla toimitettua kirjallista kuvausta siitä, millaisia haasteita lapsella on havaittu.

Perheneuvolaan hakeudutaan, kun

- Vanhemmat haluavat tukea 0–12-vuotiaan lapsen kasvatukseen ja tunne-elämän ymmärtämiseen.
- Vanhemmat ja/tai muu lapsen kehitysympäristö (kuten koulu tai päivähoito) ovat huolissaan 0–12-vuotiaan lapsen tunne-elämästä, käyttäytymisestä ja/tai sosiaalisesta selviytymisestä.
- Lapsella on esimerkiksi merkittävää alakuloisuutta, ahdistuneisuutta, pelokkuutta, vihaisuutta, aggressiivista käyttäytymistä, sosiaalista eristyneisyyttä, itsetunnon haurautta, itsetuhoisuutta ja/tai antisosiaalista käyttäytymistä, kuten varastelua, tupakan/päihteiden käyttöä tai voimakasta auktoriteettien uhmaamista.
- Perheen vuorovaikutussuhteissa on solmuja tai ristiriitoja.
- Lapsi oireilee pitkittyneesti perheen kriisitilannetta, kuten perheenjäsenen kuolemaa tai vakavaa onnettomuutta, perheeseen kohdistuvaa väkivaltaa tai sen uhkaa.

Perheneuvolan palvelut

- Lapsen ja/tai perheen tilanteen kartoitus ja jäsentäminen yhdessä perheen kanssa (alkukartoituskäynnit).

- Perheen luvalla arviossa huomioidaan myös esim. päivähoidosta tai koulusta saatavilla oleva tieto lapsen tilanteesta.
- Arvion tarkoituksena on aina vahvistaa perheen toimivia käytäntöjä ja/tai antaa uutta ymmärrystä ja työvälineitä lasta parhaiten palvelevalla tavalla.
- Vanhemmuuden tukeminen ja toimivien kasvatuskäytäntöjen vahvistaminen ohjaus- ja neuvontakäynneillä.
- Tarkemmat tutkimusjaksot, kuten psykologiset lapsen tunne-elämän tutkimukset tai vuorovaikutusarvio lapsi-vanhempi-suhteesta.
- Lapsen yksilölliset hoidolliset jaksot esim. itsetunnon tai tunteiden tueksi.
- Perheterapeuttiset jaksot, kuten lapsi-vanhempi-suhteeseen tai koko perheen vuorovaikutussuhteisiin keskittyvät jaksot.
- Asiakaskunnan tarpeiden mukaan lasten ja vanhemmuuden ryhmähoidot, kuten Minun Maailmani -tunneryhmä.

10.2. Nuorisoasema

Karviaisen nuorisoasema palvelee kaikkia Karviaisen alueen kuntien nuoria (11- 17 -vuotiaat) ja heidän perheitään. Myös lukiolaiset ja ammattikoululaiset kuuluvat nuorisoaseman palveluiden piiriin. Nuorisoaseman tehtävä on tukea nuoria nuoruuteen liittyvissä erilaisissa asioissa mm. päihde- ja mielenterveysasioissa ja perhe-, kaveri ja kouluasioissa. Nuorisoasemalla työskentelee yksi sosiaalityöntekijä ja yksi psykiatrinen sairaanhoitaja. Nuorisoasema tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulujen kanssa. Nuorisoaseman työntekijät myös jalkautuvat kuntiin tarvittaessa.

Nuorisoasemalle hakeudutaan kun,

- Nuorella tai hänen vanhemmillaan on huolta kotiin, perheenjäsenten välisiin suhteisiin tai perheen elämäntilanteeseen liittyen
- Nuorella on vaikeuksia koulunkäynnin ja/tai päihteiden kanssa
- Nuorella on tarvetta keskustella ihmissuhdeasioista
- Nuoren oma tai läheisten mielenterveys huolestuttaa

Nuorisoaseman palvelut

- Nuoren elämäntilanteen kartoitus ja jatkon tukitarpeen arviointi
- Osana työtä voidaan yhteistyössä nuoren kanssa olla yhteydessä vanhempiin ja huomioida myös esim. koulusta saatavilla oleva tieto tilanteesta

- Tarvittaessa voidaan sopia tapaamisia perheen ja muiden yhteistyötahojen kanssa (kouluterveydenhuolto, koulukuraattorit, perheneuvola, erityistyöntekijät, nuorisotoimi, lastensuojelu ja poliisi)
- Nuoren yksilötapaamiset, joissa luottamuksellisesti keskustellaan nuoren elämästä ja tulevaisuudesta
- Vanhempien, ja yhteistyötahojen tukeminen ja ohjaaminen

10.3. Terveystenhuollon erityistyöntekijät

Karviaisen Erityispalveluyksikkö tarjoaa palveluita Vihdin, Karkkilan ja Nummi-Pusulan toimipisteissä.

Vihdin toimipisteessä työskentelee neljä terveystenhuollon psykologia, kaksi puheterapeuttia sekä toimintaterapeutti. Erityispalveluyksikön työntekijät työskentelevät sekä itsenäisesti että moniammatillisena työryhmänä. Ohjaus erityispalveluyksikköön ja eri työntekijöille tapahtuu neuvoloiden terveystenhuollon, lääkäreiden tai alueellisten erityislasterhanopettajien lähetteillä. Koululaiset ohjautuvat terveystenhuollon psykologin vastaanotolle koulun lähetteellä. Lähetteen perusteella arvioidaan tutkimusten tarve ja otetaan yhteyttä perheeseen. Vanhemmat voivat ottaa yhteyttä työntekijöihin myös ilman lähetettä. Moniammatillisen työryhmän asiakkaina ovat sellaiset alle kouluikäiset lapset, joilla on arvioinnin ja tuen tarvetta usealla kehityksen osa-alueella. Työryhmätyöskentely varmistaa sen, että tutkimukset, niiden ajoitus sekä mahdollinen kuntoutus toteutuvat asiakkaan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Nummi-Pusulan toimipisteessä (Nupulan perhekeskus) työskentelee terveystenhuollon psykologi ja puheterapeutti. Terveystenhuollon, lääkäri, kuraattori, opettaja tai lastentarhanopettaja tekee lähetteen lapsesta **psykologille**. Vanhemmat voivat ottaa yhteyttä psykologian myös ilman lähetettä. Psykologi ottaa yhteyttä asiakkaaseen lähetteen saatuaan.

Terveystenhuollon, lääkäri tai lastentarhanopettaja ohjaa lapsen **puheterapeutin** arvioon, mutta vanhemmat voivat ottaa puheterapeuttiin yhteyttä myös ilman lähetettä. Vanhemmat soittavat ajanvarauksen itse, mieluiten puheterapeutin puhelinajalla.

Karkkilan toimipisteessä (Lasten neuvolatalo) työskentelee terveystenhuollon psykologi ja puheterapeutti. Terveystenhuollon, lääkäri, kuraattori, opettaja, lastentarhanopettaja tai lastensuojelu ohjaa lapsen psykologille ja/tai puheterapeutille lähetteellä, mutta vanhemmat voivat ottaa työntekijöihin yhteyttä myös ilman lähetettä. Työntekijä ottaa yhteyttä asiakkaaseen lähetteen saatuaan.

Alla on kuvattuna yksiköiden työntekijöiden tarjoamat palvelut:

Terveystenhuollon psykologin palveluihin hakeudutaan kun,

- herää huoli lapsen kehityksen viivästyisestä
  - Lapsella on vaikeuksia keskittyä toimiinsa ikäistensä tavoin
  - Lapsella on haasteita ikätasoonsa kuuluvissa arkitoiminnoissa ja omatoimisuudessa
- lapsella epäillään oppimisvaikeuksia: lukemisessa ja kirjoittamisessa, matematiikassa, muistissa, tarkkaavaisuudessa, hahmottamisessa ja silmän ja käden yhteistyössä
- lapsella on päivähoitossa vaikeuksia toisten kanssa leikkimisessä ja kaverisuhteiden luomisessa. Kouluikäisille tukea tarjoaa koulukuraattori.
- alle kouluikäisellä lapsella on tuen tarvetta käyttäytymisen ja tunteiden säätelyssä. Kouluikäisellä vaikeuksien tulee tulla esiin myös koulussa.
  - Pelot
  - Univaikeudet
  - Aggressiivisuus ja uhmakkuus
- Mikäli lapsella on laajempia tunne-elämän ja käyttäytymisen säätelyn vaikeuksia ja/tai ne liittyvät perheen ihmissuhteisiin, perhettä ohjataan ottamaan yhteyttä perheneuvolaan. 5–6-luokkalaisille palveluita tarjoaa myös nuorisoasema.

Toimintaterapeutin palveluihin hakeudutaan kun,

- lapsella on ikäänsä nähden vaikeutta liikuntaleikeissä, kuten:
  - Kömpelyyttä, törmäilyä, arkuutta kiipeilyssä
  - Tasapainovaikeuksia
  - Voimansäätelyn vaikeuksia
  - Haluttomuutta opetella tavanomaisia taitoja
- lapsella on ikäänsä nähden puutteita kädentaidoissa, kuten:
  - Kätisyys on vakiintumaton yli 4-vuotiaalla
  - Haluttomuutta rakennella, piirtää tai tehdä palapelejä
  - Silmän ja käden yhteistyössä on vaikeutta yrityksestä huolimatta esim. mallin mukaan piirtäminen tai rakentaminen on vaikeaa
  - Käsien toiminta on kömpelöä

- lapsi ei osaa ikäistensä tavalla leikkiä
- epäillään lapsen aistisäätelyn kypsyttömyyttä

Puheterapeutin palveluihin hakeudutaan, kun

- herää huoli lapsen puheen ja kielen kehityksestä
  - Lapsella on ikään nähden puutteellinen puheilmaisu. Lapsen sana- ja käsite-varasto voi olla niukka tai hän ei saa asiaansa kerrottua sananlöytämisen vaikeuden vuoksi. Puhe on epäselvää tai esikoululaisella on vielä äännepuutteita. Lapsella voi myös olla vaikeutta kieliopin hallinnassa, esim. sanajärjestys tai sanojen taivutusmuodot ovat tavallisesta poikkeavat.
  - Lapsen on vaikea ymmärtää ohjeita tai kirjojen ja satujen kuuntelu ei kiinnosta häntä
  - Suun alueen motoriikassa on pulmia, esim. syömis- tai nielemisvaikeuksia
  - Lapsen puheen sujuvuudessa on ongelmia, esim. änkytystä tai sokellusta
  - Lapsen ääni on käheä tai hänellä on jokin muu äänenkäytön ongelma
- Puheterapeutin arvioon on aihetta, jos:
  - Lapsella on puheen ymmärtämisen vaikeutta
  - 1–1½-vuotiaalla ei ole kommunikaatioyritystä tai hän ei ymmärrä puhetta
  - 2–2½-vuotiaalla on vain muutama yksittäinen sana
  - 3-vuotias ei puhu lauseita
  - 4-vuotiaan puheesta on vaikea saada selvää
  - 5-vuotiaalla on useita äännevirheitä (enemmän kuin kaksi)
  - 6-vuotiaalta puuttuu kaksi tai useampia äänteitä tai hänellä on puutteita lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen valmiuksissa
  - Lapsen puheessa on änkytysoireita

Terveyskeskuspsykologin palvelut

- Psykologi osallistuu varhaiskasvatuksen ja koulujen oppilashuoltotyöhön. Työn tavoitteena on havaita mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen kehitykseen liittyvät vaikeudet
- Psykologi toimii yhteistyössä lasten vanhempien ja esim. päivähoiton henkilökunnan ja opettajien kanssa antaen ohjausta ja neuvontaa.
- tukikeskustelut vanhempien, lasten ja nuorten kanssa

- tekee lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyviä tutkimuksia, arvioi sekä suunnittelee yhdessä vanhempien kanssa tarvittavia tukitoimia.
- jatkotutkimuksiin/hoitoon ohjaaminen tehtyjen tutkimusten perusteella

Puheterapeutin palveluihin kuuluu puheen, kielen ja äänen häiriöiden tutkiminen ja kuntoutus. Puheterapeutit tutkivat lapsen kommunikaatiokykyä ja niitä perusvalmiuksia, jotka ovat kielellisen kanssakäymisen edellytyksiä.

- puheterapeutin tutkimukset
- lyhyet kuntoutusjaksot pääsääntöisesti alle kouluikäisille
- puheterapeutti osallistuu alle kouluikäisten moniammatillisiin työryhmiin alansa asiantuntijana
- vanhemmille ja päivähoitoon annettava ohjaus ja neuvonta
- tarvittaessa jatkotutkimuksiin ohjaaminen

Toimintaterapeutin palveluihin kuuluu lapsen liikkumiseen, kädentaitoihin, hahmottamiseen ja leikkimiseen liittyvien kehityksellisten taitojen ja valmiuksien tutkimine ja kuntouttaminen. Karkkilan ja Nummi-Pusulan osalta toimintaterapiatutkimukset tehdään Vihdin erityispalveluyksikössä. Karkkilan ja Nummi-Pusulan kuntalaisille tarvittavat terapiat ostetaan ostopalveluna.

- toimintaterapeutin tutkimukset
- lyhyet kuntoutusjaksot pääsääntöisesti alle kouluikäisille
- toimintaterapeutti osallistuu alle kouluikäisten moniammatillisiin työryhmiin alansa asiantuntijana
- vanhemmille ja päivähoitoon annettava ohjaus ja neuvonta
- tarvittaessa jatkotutkimuksiin ohjaaminen

Mikä toimii hyvin

- Terveys- ja terapiapalveluiden tarjoamia palveluita ja yksiköiden sekä työntekijöiden työnkuvia on saatu yhdenmukaistettua koko Karvaisen alueella.
- Perheneuvola pystyy vastaamaan ohjaus/neuvonta sekä konsultaatio tarpeeseen. Asiakasperhe saa alkuintervention 1-2 kk sisään yhteydenotosta.
- Nuorisoaseman tarjoamat palvelut ovat selkiytyneet ja jalkautuvaa työtöteä tehostettu.
- Pyrkimys yhteistyörakenteiden selkiyttämiseen ja lujittamiseen yhdessä varhaiskasvatuksen ja opetustoimen kanssa mm. kehittämishankkeisiin osallistumalla
- Varhainen puuttuminen on tehostunut varhaiskasvatuksen ja lastenneuvolan kanssa tehdyn yhteistyön ansiosta.
- Erityispalveluyksikössä on mahdollista toteuttaa joustavasti alle kouluikäisten tarvitsemia moniammatillisia tutkimuksia.

Kehittämistoimenpiteet

- Perheneuvolan resurssi on riittämätön hoidollisten jaksujen riittävän tehokkaaseen tarjoamiseen

- Riittävän nopea palvelun tarjoaminen äkillisissä elämän kriiseissä myöhäisemmän tuen tarpeen vähentämiseksi / ehkäisemiseksi.
- Vihdissä puheterapeuttiresurssin riittämättömyyden vuoksi ollaan jouduttu karsimaan palveluita esim. äännevirheiden hoitamisesta.
- Karviaiseen tarvitaan toinen toimintaterapeutti lasten ja nuorten palvelulinjalle, jotta ostopalvelutarvetta saadaan vähennettyä.
- Moniammatillisen ryhmäkuntoutustoiminnan kehittäminen varhaisen ja laaja-alaisen tuen tarjoamiseksi. Pyrkimyksenä myöhäisemmän tuen tarpeen vähentäminen / ehkäiseminen.
- Perheneuvolan kehittämissuuntana riittävän resurssin myötä myös hoidollisen palvelutarjonnan monipuolisempi toteuttaminen osana perustyötä.
- Nuorisoaseman kehittämissuuntana perhekokonaisuuden huomioiva työote sekä vanhemmuuden tuen tarjoaminen nuoruusikäisten perheissä.
- Ohjaus- ja neuvontapalveluiden lisääminen kuntalaisille www- sivujen avulla.
- Asianmukaiset toimitilat, jotka vastaavat asiakastyön tarpeita.

11. AIKUISSOSIAALITYÖ LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN TUkena

Sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön suorittamaa ohjausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä muita tukitoimia. Sosiaalityöhön kuuluu mm. kuntouttava sosiaalityö, toimeentulotuki, talous- ja velkaneuvonta sekä osaltaan työvoiman palvelukeskuksen tarjoamat aktivointi- ja työllistämispalvelut.

Lastensuojelulaissa yhtenä ennaltaehkäisevänä toimintana on lapsen huomioon ottaminen aikuisille suunnatuissa palveluissa. Kun aikuiselle annetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, erityisesti päihdehuolto- ja mielenterveyspalveluja, ja kun aikuisen kyvyn täysipainoisesti huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen tai kun aikuinen on suorittamassa vapausrangaistustaan, on selvitettävä ja turvattava myös hänen hoidossaan ja kasvatettavanaan olevan lapsen hoidon ja tuen tarve.

Karviaisessa on taloudellisen tuen osalta tehty linjaus, jonka mukaan toimeentulotukiasiat hoidetaan työikäisten palvelulinjalla kaikkien asiakkaiden osalta. Lastensuojeluun on varattu määrärahaa ainoastaan ehkäisevään toimeentulotukeen, jota voidaan myöntää lastensuojelun näkökulmasta tarpeellisiin harkinnanvaraisiin menoihin kuten harrastustoimintaan. Lastensuojelulain mukaan silloin kun lastensuojelun tarve oleellisilta osin johtuu riittämättömästä toimeentulosta tai puutteellisista asumisolosta tai kun ne ovat esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle, on viivytyksettä järjestettävä riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto. Tältä osin toimitaan yhteistyössä Karviaisen palvelulinjojen välillä.

12. LAPSI- JA PERHEKOHTAINEN LASTENSUOJELU

12.1. Lastensuojelun avopalvelut

Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskäytäntöä ja -mahdollisuuksia. Avohuollon tukitoimia suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Avohuollon tukitoimia järjestetään asiakassuunnitelman perusteella. Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden.

Avohuollon lastensuojelun sosiaalityötä ja korjaavaa lastensuojelutyötä tekevät lastensuojelun sosiaalityöntekijät, joita on yhteensä yhdeksän. Vuoden 2012 alusta perutettiin uusi johtavan sosiaalityöntekijän vakanssi lastensuojeluun. Lastensuojelussa on alkuvuodesta 2012 siirrytty koko Karviaisen yhteiseen lastensuojelun yksikköön Vihdin Kirkonkylälle Nummi-Pusulaa lukuun ottamatta, joka vuoden 2013 alusta tapahtuvan kuntaliitoksen vuoksi on jätetty järjestelyn ulkopuolelle.

Lastensuojelun sosiaaliohjaajia on yhteensä seitsemän. Karkkilassa on kaksi sosiaaliohjaajaa, Nummi-Pusulassa on yksi sosiaaliohjaaja ja Vihdissä on neljä sosiaaliohjaajaa.

Asiakassuunnitelman mukaisesti lastensuojelun avohuollon tukitoimina voidaan järjestää erilaisia palveluja lapsen ja perheen tukemiseksi. Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma. Suunnitelman valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja perheen tuen tarve ja tarvittavat palvelut ja tukitoimet. Lisäksi suunnitelmassa on oltava arvio siitä millä aikavälillä tavoitteet pyritään saavuttamaan ja tarkoitus on, että kaikki osapuolet sitoutuvat yhdessä sovittuihin asioihin. Suunnitelma on lain mukaan tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Avohuollon tukitoimet määritellään lastensuojelulaissa aikaisempaa tarkemmin. Käytävissä olevia avohuollon tukitoimia ovat mm:

- Taloudellinen tuki ja asumisen turvaaminen. Toimeentulon ja asumisen turvaaminen ovat lastensuojelulain mukaan subjektiivisia oikeuksia. Lastensuojelun asiakkaaksi otetulla lapsella ja perheellä sekä itsenäistyvillä nuorilla on oikeus riittävään taloudelliseen tukeen ja asumiseen. Lastensuojelun asiakkailla on oikeus toimeentulotukeen ja ehkäisevään toimeentulotukeen samalla tavalla kuin kaikilla muillakin kunnassa oleskelevillä henkilöillä. Lapselle voidaan myöntää taloudellista tukea koulunkäyntiin, ammatin tai asunnon hankintaan, työhön sijoittumiseen, harrastuksiin, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen
- Lasten päivähoito
- Lapsiperheiden kotipalvelu
- Tukihenkilö- ja/tai tukiperhetoiminta
- Lastensuojelun perhetyö eli ns. korjaavalla perhetyöllä tarkoitetaan lastensuojelullista, suunnitelmallista ja tavoitteellista perheen tilanteen

selvittelyä ja yhdessä sovittuihin muutoksiin tukemista. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät tekevät aina lähetteen perhetyöhön.

- Loma- ja virkistystoimintaa ostopalveluna
- Joissakin tilanteissa on tarkoituksenmukaista tukea alla 18- vuotiaan lapsen itsenäistä asumista erilaisilla tuetun asumisen muodoilla, joissa ohjaus ja neuvonta ovat lähellä ja helposti saatavissa.
- Lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut kuten kasvatus- ja perheneuvolan palvelut, lapsen lyhytaikainen kuntouttava hoito avohuollon sijoituksena, erilaiset terapiat ja psykiatrinen hoito sekä päihde- huumehoitopalvelut
- Koko perheen sijoitus avohuollon tukitoimena perhe- tai laitoshoitoon
- Muut tapauskohtaiset lasta ja perhettä tukevat tukitoimet

12.2. Lastensuojelun sijaishuolto

Lastensuojelulaissa lasten sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshoitona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Huostaan otettu lapsi voidaan sijoittaa enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempiensa tai muun huoltajansa hoidettavaksi, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista.

Kiireellisissä sijoituksissa sosiaalityöntekijä arvioi sijoitetaanko lapsi perhepankin kautta saatavaan perheeseen vai sijaishuoltolaitokseen.

Pitkäaikaiset sijaishuollon sijoituspaikat ostetaan pääosin ammatillisilta perhekodeilta. Sijaishuollon kasvu on kohdistunut nimenomaan laitosmaisiin hoitomuotoihin ja perhekoteihin. Tämä on johtanut lastensuojelun sijaishuollon kustannusten nousuun. Perhehoidon osuutta pyritään kasvattamaan, ja kasvua on ollut jo näkyvissä alueellisen perhehoitoyksikön toiminnan käynnistymisen myötä.

Sijaisperhehoitoa kehitetään edelleen voimakkaasti tulevina vuosina koska tavoitteena on muuttaa lastensuojelun sijaishuollon palvelurakennetta kustannustehokkaammaksi ja lapsilähtöisemmäksi.

12.3. Lastensuojelun jälkihuolto

Lastensuojelun jälkihuollolla tarkoitetaan nuoren tukemista sijaishuollon päättymisen jälkeen. Oikeus jälkihuoltoon on myös avohuollon tukitoimena tapahtunut sijoitus, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta. Yleisesti tukitoimet ovat liittyneet tuetun asumisen järjestämiseen ja taloudellisiin tukitoimiin. Jos nuori palaa omaan lapsuudenkotiin tukitoimet koskevat koko perhettä. Tällä hetkellä Karviaisen alueella on yksi jälkihuollon sosiaaliohjaaja tukemassa jälkihuoltonuoria itsenäiseen elämään.

12.4. Lastensuojelun asiakasmäärät ja lastensuojelulain toteutuminen

Vuonna 2011 Nummi-Pusulassa tehtiin 74 lastensuojeluilmoitusta. Lastensuojelun avohuollon asiakkaana olleita lapsia vuonna 2011 oli 68 lasta. Sijoitettuja lapsia

vuonna 2011 oli 13 lasta. Pitkäaikaiseen perhehoitoon oli vuonna 2011 sijoitettu 5 lasta. (31.12. tilanteen mukaan). Jälkihuollossa oli 5 nuorta vuonna 2011.

Vuonna 2011 Karkkilassa tehtiin 137 lastensuojeluilmoitusta. Lastensuojelun avohuollon asiakkaana olleita lapsia vuonna 2011 oli 100 lasta. Sijoitettuja lapsia vuonna 2011 oli yhteensä 19 lasta. Pitkäaikaiseen perhehoitoon oli vuonna 2011 sijoitettu 3 lasta. (31.12. tilanteen mukaan). Jälkihuollossa oli 6 nuorta vuonna 2011.

Vuonna 2011 Vihdissä tehtiin 520 lastensuojeluilmoitusta. Lastensuojelun avohuollon asiakkaana olleita lapsia vuonna 2011 oli 346 lasta. Sijoitettuja lapsia vuonna 2011 oli 59 lasta. Pitkäaikaiseen perhehoitoon oli vuonna 2011 sijoitettu 26 lasta. (31.12 tilanteen mukaan). Jälkihuollossa oli 24 nuorta vuonna 2011.

Lastensuojelulaissa säädetään palvelun laadun ja asiakkaan oikeusturvan takaamiseksi erilaisista aikarajoista, joiden puitteissa asiakkailla on oikeus saada asiassaan päätöksiä. Esimerkiksi lastensuojelutarpeen selvityksessä edellytetään, että sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä lastensuojeluilmoituksen tai vastaavan yhteydenoton vastaanottamisesta ratkaistava, aloitetaanko lastensuojelunasiakkuus vai raukeaako asia. Jos lastensuojelutarpeen selvitys aloitetaan, on sen valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Jotta säädettyjä aikarajoja on mahdollista noudattaa, on asiakasmäärän työntekijää kohti oltava kohtuullinen. Maaliskuussa 2012 ainoastaan Nummi-Pusulassa on lastensuojeluilmoitukset kyetty käsittelemään lain antamassa 7 päivän määräajassa. Vihdin osalta lastensuojeluilmoituksista käsitellään lainmukaisessa ajassa 59,4% ja Karkkilassa 33,3%.

5.4.2012 asiakasperheiden määrä työntekijää kohden oli keskimäärin 34.

12.5. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteet

1. Tavoitteeksi asetetaan, että valtuustokauden päättyessä 2012 lopussa kodin ulkopuolelle on sijoitettuna Karviaisen alueella 0,6 % vastaavasta ikäryhmästä, joka väestöennusteen perusteella tarkoittaisi noin 70 lasta. Vuonna 2010 luku oli Karkkilassa 0,9% , Nummi-Pusulassa 0,8% ja Vihdissä 0,8%, joten tavoitteeseen pääsemiseksi sijoitettujen lasten määrää tulisi saada vielä laskettua.
2. Tavoitteeksi asetetaan, että valtuustokauden päättyessä avohuollon tukitoimenpiteiden piirissä on lapsia 4 % ikäryhmästä. Tilanne vuonna 2010 oli Karkkilassa 5,3%, Nummi-Pusulassa 5,9% ja Vihdissä 5,1%. Toisaalta avohuollon tukitoimenpiteillä voidaan välttää kodin ulkopuolelle sijoittamista, joten avohuollon asiakkuuksia ei ole tarkoituksenmukaista pyrkiä voimakkaasti vähentämään.
3. Karviainen on mukana Hyvinkään kaupungin hallinnoimassa perhehoitoyksikkö Pihlajassa. Tavoitteena on, että vuoteen 2015 mennessä perhesijoitusten osuus lastensuojelun sijaishuollossa nousisi noin 60 %:n kaikista sijoituksista. Tällä hetkellä Karviaisen alueella perheisiin sijoitetaan noin **26 %** kodin ulkopuolelle sijoitetusta lapsista.

Tavoitteeseen pääseminen edellyttää onnistumista peruspalveluiden ehkäisevässä työssä sekä lapsi- ja perhekohtaisen työn avopalveluissa.

12.6. Lastensuojelun kehittämistoimenpiteet

Mikä toimii hyvin

- lastensuojeluun on saatu johtava sosiaalityöntekijä, joka mahdollistaa työntekijöiden paremman ohjauksen ja tukemisen
- lastensuojelu on siirtynyt yhteiseen yksikköön Vihdin kirkonkylään, joka mahdollistaa yhdenvertaisen työskentelyn asiakkaiden kanssa
- Alueellinen perhehoitoyksikkö Pihlaja on aloittanut vakinaisen toimintansa 1.6.2011 Hyvinkään kaupungin hallinnoimana

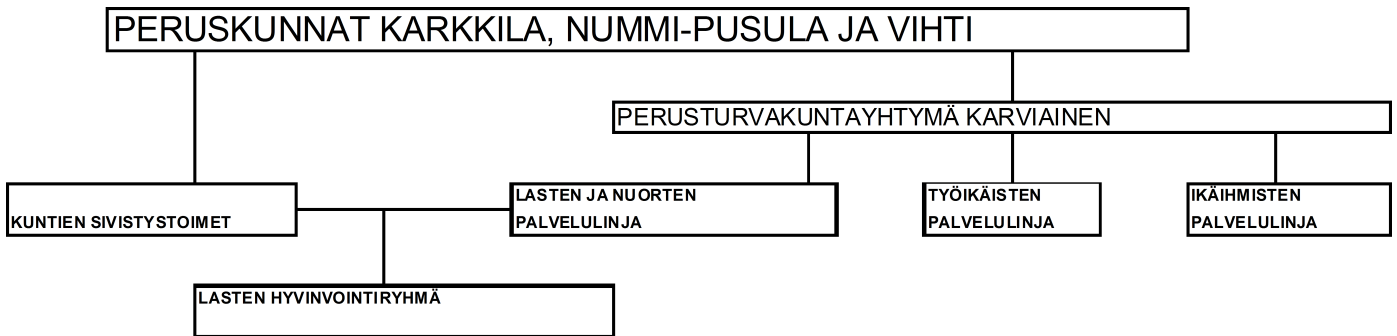
Kehittämistoimenpiteet

- Lastensuojelun tiimimallin vakiinnuttaminen: Alkuarviointitiimi ottaa vastaan lastensuojeluilmoitukset ja tekevät lastensuojelun tarpeen arvioinnin silloin kun se on tarpeen. Avohuollon ja sijaishuollon tiimi hoitavat niiden lasten ja perheiden asioita, joiden kohdalla on arvioinnissa päädytty siihen, että lastensuojelun tarve on olemassa.
- Lastensuojelun tehtävärakennemuutoksen valmistelu siten, että se voidaan ottaa käyttöön vuoden 2013 alusta. Uudistus sisältää myös työntekijäresurssin vahvistamisen, jotta lastensuojelulain mukaisissa aikarajoissa pysytään toiminnassa.
- Lapsen Ääni – kehittämishanke päättyi 30.10.2011 ja siinä aloitettua toimintamallia jatketaan Vihdin sivistystoimen kanssa yhteisessä alakoululaisille suunnatussa kuntouttavassa luokassa, johon Karviainen palkkaa psykiatrisen sairaanhoitajan. Luokan toimintaa valmistellaan syksyllä 2012, jotta sen toiminta voi käynnistyä 2013 vuoden alusta.
- Uusien avohuollon toimintamuotojen käyttöönotto esim. perheinterventio, johon työntekijät on koulutettu.
- Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden yhteisen työnohjauksen jatkaminen. Työnohjaus painottuu toiminnallisten mallien ja välineiden opiskeluun.
- Lastensuojelun sosiaaliohjaajien yhteisen työnohjauksen jatkaminen. Työnohjaus painottuu lastenpsykiatrian konsultaatioihin asiakaskeskeisesti.
- Moniammatillisen yhteistyön ja tiedonkulun kehittäminen muiden lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten kanssa (mm. sivistystoimi).
- Yhteistyön lisääminen sivistystoimen (koulu ja nuorisotyö) kanssa liittyen koulupudokkaihin. Tavoitteena on varhainen puuttuminen lapsen ja perheen tilanteeseen myös lastensuojelun tukitoimenpitein.

- Tiedonkulun parantamiseksi on sovittu lasten ja nuorten palvelulinjan esimiesten ja vastaavien työntekijöiden kuukausittaisista kokouksista, joissa käydään läpi toiminnassa ja henkilöstössä tapahtuneet muutokset sekä sovitaan niistä tiedottamisesta yhteistyökumppaneille.
- Pidemmän ajan kehittämistavoitteena on yhteisen alueellisen perheoikeudellisen yksikön perustaminen.
- Pidemmän ajan kehittämistavoitteena on sosiaalipäivystyksen sijoittuminen Lohjan sairaalan yhteyteen tulevaan yhteispäivystysyksikköön ja toiminnan yhdistäminen sairaalan sosiaalityön kanssa.

13. YHTEISTYÖRAKENTEET

Tehtävät:

- * hyvinvointisuunnitelman päivitys
- * ls moniammatillinen työryhmä
- * ehkäisevän lastensuojelun koordinointi
- * yhteisten asioiden valmistelu
- * palveluiden yhteensovittaminen/kehittäminen/rakenteet
- * alueellinen oppilashuollon moniammatillinen jory

Alatyöryhmät:

- * perustetaan tarvittaessa

- * lasten vammaispalvelut
- * lasten hammashuolto
- * neuvolan ja kouluterveydenhuollon lääkäripalvelut

Toiminta:

- * tammiseminaari, alkaneen vuoden yhteiset kehittämiskohteet
- * n. 8 kokousta vuodessa, joista 4 lastensuojelun asiantuntijaryhmiä: teemakokoukset/kumppanikuulemiset (ip-toiminta, nuorisotyö, vammaispalvelut yms.)
- * ryhmän jäsenet tuovat asiat peruskunnista käsiteltäväksi
- * ryhmän toiminnasta tiedottaminen: esittely kotisivuille
- * esityslistat n. viikkoa ennen kokousta
- * muistiot kokouksista

Kokoonpano:

- * lasten ja nuorten palvelulinjajohtajan, Karviainen, pj
- * perhepalvelupäällikkö, Karviainen
- * johtava sosiaalityöntekijä, Karviainen
- * johtava psykologi, Karviainen
- * sivistysjohtaja, Karkkila
- * varhaiskasvatusyksikön johtaja, Karkkila
- * sivistystoimen johtaja, Nummi-Pusula
- * varhaiskasvatuksen esimies, Nummi-Pusula
- * sivistysjohtaja, Vihti
- * varhaiskasvatuspäällikkö, Vihti
- * erikoissuunnittelija, Karviainen, sihteeri

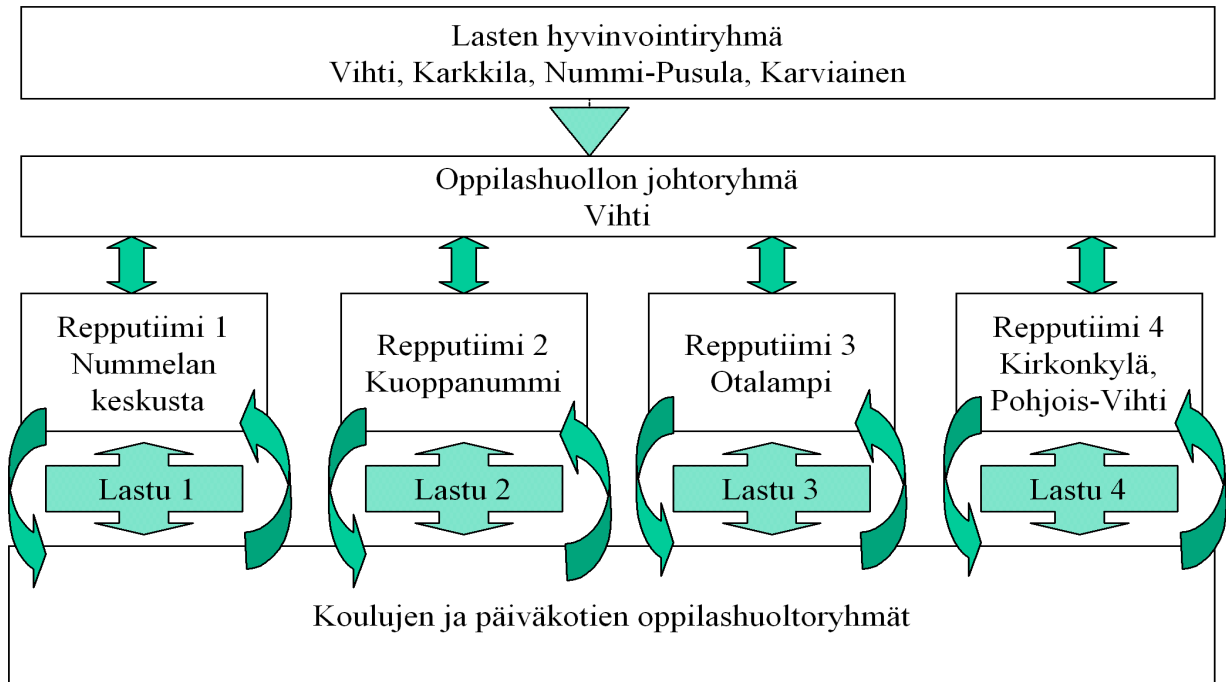
Lastensuojelun moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä edellisten lisäksi:

- * koulukuraattori, Nummi-Pusula
- * juristi
- * lastenpsykiatri
- * asiakastapauksesta vastaava sosiaalityöntekijä
- * kyseisen peruskunnan koulukuraattori, jos koulu on mukana

Lasten hyvinvointiryhmä on kuntien sivistystoimien ja Karviaisen lasten ja nuorten palvelulinjan yhteisten asioiden ohjausryhmä, jonka alaisuudessa muut yhteistyöryhmät toimivat. Hyvinvointiryhmän tehtävänä on käsitellä sivistystoimen ja Karviaisen lasten ja perheiden palveluiden yhteisiä asioita ja tehdä niistä linjauksia. Hyvinvointiryhmän jäseninä ovat kunnista sivistysjohtajat, varhaiskasvatuksen päälliköt ja nuorisotyön edustus. Karviaisesta ryhmässä ovat lasten ja nuorten palvelulinjan esimiehet.

Seuraavassa esitellään Vihdin kunnan ja Karkkilan kaupungin oppilashuollon rakenteet, koska oppilashuolto on keskeinen yhteistyöalue sivistystoimen ja Karviaisen lasten ja perheiden palveluiden välillä.

Vihdin oppilashuolto-organisaatio

Karkkilan oppilashuolto-organisaatio

Oppilashuollon
johtoryhmä

**Oppilashuollon
moniammatillinen
yhteistyöryhmä**

**Lasten hyvin-
vointiryhmä**
Karkkila-NP-
Vihti-Karviainen

Oppilashuoltoryhmät

Varhais-
kasvatus

Ahmoo

Haukka-
mäki

Nyhkälä

Tuorila

Yhteis-
koulu

Lukio

**Lastensuojelun
verkosto-
ryhmä**

Esi- ja perusopetuksen oppilashuoltotyössä noudatetaan alueellista oppilashuoltorakennetta. Oppilashuoltotyön järjestämisessä painotetaan suunnitelmallisuutta, yhteisöllisyyttä, sekä varhaista tukea ja puuttumista.

Oppilashuollon moniammatillinen yhteistyöryhmä on Karkkilan ja Karviaisen esimies- ja asiantuntijatasen ryhmä, jonka työ painottuu ennaltaehkäisevään toimintaan ja tehtävänä on Karkkilan lasten ja nuorten palvelujen kehittäminen, arviointi ja seuranta.

Verkostoryhmän toimintamuotona on käsitellä moniammatillisesti yhteisten kouluikäisten lastensuojeluasiakkaiden asiat ja olla linkkinä koulujen oppilashuoltoryhmiin.

Kuntatasolla oppilashuoltotyön linjauksista ja työnjaosta huolehtii kuntakohtainen oppilashuollon johtoryhmä. Puheenjohtajana toimii sivistystoimenjohtaja.

Rehtori vastaa koulun oppilashuoltotyöstä. Jokaisessa koulussa toimii moniammatillinen oppilashuoltoryhmä, joka koordinoi oppilashuoltotyön toteuttamista koulussa. Oppilashuoltoryhmään kuuluu rehtorin lisäksi kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, erityisopettaja ja 7-9-luokilla oppilaanohjaaja. Tarvittaessa paikalle voidaan kutsua muita asiantuntijoita, kuten psykologi, lastensuojeluviranomainen, koululääkäri tai koulupoliisi.

Oppilashuollon psykososiaalisista tukipalveluista vastaa koulukuraattori ja psykologi. Terveystuon tukipalveluista vastaa kouluterveydenhoitaja ja -lääkäri. Oppimisen ja ohjaamisen tukipalveluista vastaa opetushenkilöstö rehtorin johdolla.

Koulujen lukuvuosisuunnitelman oppilashuoltoa koskevassa osuudessa määritellään tarkemmin, keitä kyseisen koulun oppilashuoltoryhmään nimetään, toimintojen ajoittaminen lukuvuodelle ja mitkä ovat erityiset kehittämiskohteet. Oppilashuoltoryhmä arvioi toimintaansa lukuvuoden lopussa. Vuosisuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma.

Oppilashuollon suunnitelmat käsitellään opettajainkokouksissa lukuvuosittain ja koulujen lukuvuosisuunnitelmat hyväksytään kasvatus- ja opetuslautakunnassa. Samalla varmistetaan, että kriisisuunnitelma ja suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ovat ajan tasalla.

14. SUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa palvelujen kehittämisen tavoitteena on palvelujen oikea-aikaisuus ja oikea kohdentuminen lapsiperheisiin. Oikeat ja riittävät varhaiset ennaltaehkäisevät palvelut ja avohuollon palvelut ovat perheiden kannalta parhaita ja myös taloudellisesti tehokkaita ratkaisuja. Tämä edellyttää kaikilta toimijoilta yhteistä työskentelyä lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämän lasten hyvinvointisuunnitelma tarkoitus on olla elävä asiakirja, paikallisen verkostoyhteistyön ja suunnittelun väline. Lähtökohtana onkin ”jatkuvan prosessin periaate”. Suunnitelma itsessään ei ole lopputuote; sen arvo ja hyöty tulevat vasta sen toteuttamisen kautta. Kyse on toimijoiden yhteisen käsityksen löytämisestä siitä mitä asioita nostetaan käsiteltäväksi ja miten niitä viedään eteenpäin. Päämääränä on tavoitella pitkäjänteisesti positiivista muutosta lasten, nuorten ja perheiden arkeen.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen on pitkäaikainen, jatkuva prosessi, jonka tulokset näkyvät viiveellä, usein vasta vuosien kuluttua. Koko ajan on kuitenkin mentävä ehkäisevän ja edistävän toiminnan suuntaan. Ilman suunnitelmallista työtettä toiminta ohjautuu helposti korjaavaan työhön.

Suunnitelmaan kirjattujen kehittämistoimenpiteiden kirjo on varsin laaja aina yleisistä linjauksista yksityiskohtaisiin kehittämistoimiin saakka. Muutamia teemoja kuitenkin toistuivat usein toimenpide-ehdotuksissa. Moniammatillisen kehittämisen tarve nähtiin lähes kaikilla osa-alueilla. Resurssien lisäämisen tarpeita tuli useita ja niitä perusteltiin erityisesti varhaisen tukemisen vahvistamisella. Myös olemassa olevien resurssien kohdentamista varhaiseen tukeen esitettiin. Seudullisen yhteistyön lisäämistä toivottiin kaikkien kuntien nuorisotyössä. Koulupudokkaat ja nuorten osallisuus nostettiin jatkotyöskentelyn kohteiksi muutamissa yksiköissä.

Seuranta

Lasten hyvinvointiryhmä seuraa suunnitelman toteutumista vuoden aikana ja kunnat sekä Karviainen vastaavat omalta osaltaan suunnitelmassa esitettyjen kehittämistoimenpiteiden eteenpäin viemistä. Suunnitelma tarkistetaan vuosittain talousarvioprosessin yhteydessä.

LIITTEET

Kehittämiskohteet -taulukko

